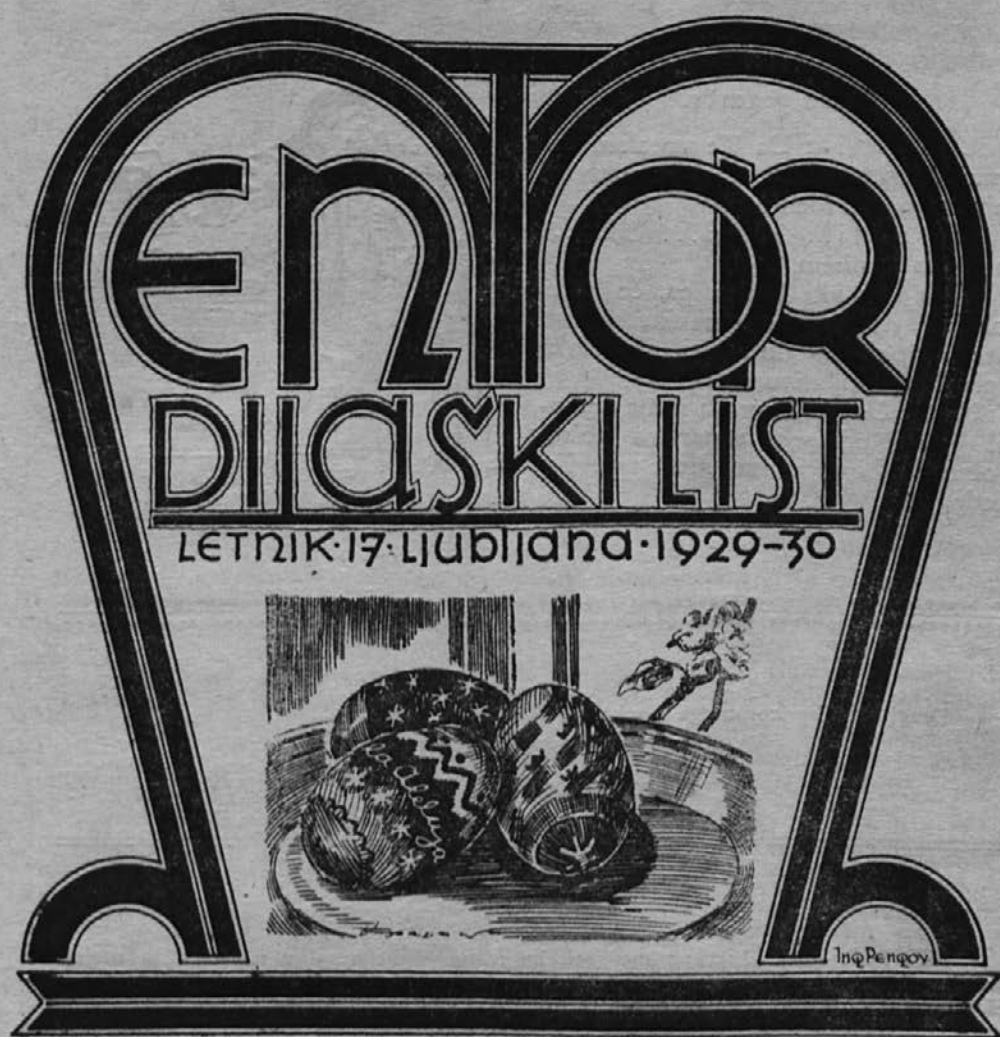

APRIL 1930

ŠTEVILKA 8

VSEBINA

Članki: Z. Grey, Mož gozda. Povest. (Dalje.) — Gašper Nevihta, Elš. Pesem. — St. Petelin, Železna doba. — Fr. Pušnik, Kako sem preživel počitnice kot delavec.

Delo najmlajših: Joža Žabkar, Zvončki.

Drobno blago: Literarni pomenki. — Knjige in časopisi. — Dijaški šah. — Nabiralec. — Za dobro voljo. — Uganke.

Važen pogovor.

Upravnik: Da Te vprašam zaupno, dragi naročnik, ali si že poravnal naročnino za »Mentorja«?

Naročnik: Mislim... čakaj... pa je res še nisem.

Upravnik: Potem pa, če hočeš obhajati velikonočne praznike v čisti zavesti izpolnjene dolžnosti, ne odlašaj s plačilom niti minute več!

Naročnik: Prav, da si me opomnil. Takoj odnesem denar na pošto. Nočem, da bi vprav radi mene trpel list škodo.

Drugi del Capricornovega članka

ODLOMKI IZ POPOTNIŠKEGA DNEVNIKA

objavimo prihodnjič.

MENTOR izhaja desetkrat med šolskim letom, vsakega 15. v mesecu. List urejuje Blaž Poznič, izdaja ga Prosvetna zveza, oblastem odgovarja dr. Jakob Mohorič. Tiska tiskarna »Slovenija«, za tiskarno odgovoren Albert Kolman, Ljubljana, Celovška 61.

UREDNIŠTVO in UPRAVA je v Ljubljani, Gradišče 4. Vsi rokopisi in dopisi, ki se nanašajo na vsebino lista, naj se pošiljajo na uredništvo, naročnina in reklamacije na upravo. Rokopisi se ne vračajo.

CELOLETNA NAROČNINA za dijake 30 Din, za nedijake in zavode 40 Din. Plačuje se naprej. Posamezna številka 4 Din. — Številka čekovnega računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676.

Za Italijo znaša naročnina 10 Lit za dijake, 15 Lit za druge in se plačuje po italijanskih čekovnih položnicah »Katol. misijonov« v Ljubljani, za Avstrijo 4 S za dijake, 6 S za druge in se plačuje po avstrijskih čekovnih položnicah »Katol. misijonov«, za Ameriko 1 dolar, za druge kraje 4 švic. franke. — Iz inozemstva se more pošiljati naročnina tudi v priporočenem pismu. — Številka ček. računa za Italijo: 11 1670 (položnice »Katol. misijonov« v Ljubljani), za Avstrijo: B-156.644 (položnice »Katol. misijonov« v Ljubljani).

POVERJENIKI, ki so naročili list za več dijakov skupaj, smejo plačati list — ako jim ni mogoče poslati vse naročnine naprej — v trikratnih obrokih, in sicer pred izidom tretje številke prvo tretjino, pred izidom česte številke drugo in pred izidom devete številke zadnjo tretjino. Poverjeniki dobe za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj.

ZANE GREY:

MOŽ GOZDA.

Roman z divjega zapada.

Slovenski pripoveduje dr. Joža Lovrenčič.

Enajsto poglavje.

Oni dimni signal na robu je bil namenjen Beasleyu, da bi našel Ansona in njegove: Jima Wilsona, Shady Jonesa, Mozeja, mladega Burta in Riggsa, ki je ugrabil domenjeni plen. Taborili so v gozdu onkraj roba. Medtem ko so sedeli Ansonovi ob ognju in kvartali, se je Bo, ki je stala ob strani in imela z lasojem povezane noge, razvnela in zmerjala tako neznanško podlega zahrbtnoža, da jo je udaril.

»Pes!« mu je vrgla v obraz z zaničevanjem in še vzdiknila: »O, da bi imela revolver!«

Igralci so postali pozorni, zlasti Jim Wilson.

»Riggs, ne bijte dekleta, pustite jo v miru!« je zaklical.

»Molči naj!« mu je odvrnil Riggs.

»Zoper vas in vaše nisem ne črhnila,« je rekla Bo Ansonu.

»Res, nič nisem takega slišal,« je priznal Anson.

»In ne boste, dokler boste z menoj lepo ravnali. Ne vem, kako ste prišli do tega, da ste vzeli Riggsa v svojo družbo. Zasledoval me je in podil in ko me je ujel — v zanko, me je pritiral v vaše taborišče. Zdi se mi, kot bi čakali Beasleya.«

»Dekle, prav se vam zdi,« je priznal Anson.

»Well, pa veste, da nisem prava?«

»Kaj hočete reči? Saj ste vendar Nell Rayner, ki je dedovala vse Auchinclosovo premoženje?«

»Ne. Jaz sem Bo Rayner. Nell je moja sestra in njena je farma. Beasley je hotel njo!«

Anson je pritajeno zaklel in pogledal Riggsa, ki je moral potrditi, da govori Bo resnico. Opravičeval se je, češ, da je ni spoznal, ko pa jo je imel in videl, da se je zmotil, je že nekdo bil za njim in se je moral zateči kam...

»Privedel sem jo k vam, ker vem, da bo Nell Rayner vse žrtvovala, samo da reši sestro,« je še pristavil.

»Ne verujte mu! Beasleya in vse slepari!« je zaklicala Bo, Riggs pa je spet dvignil tresočo se roko in ji zagrozil, če bi ne bila tiho.

»Vi lepo molčite, Riggs,« mu je ukazal Anson. »Mogoče deklica kaj pove, kar bi me zanimalo. Dekle, le govorite!«

Bo je pripovedovala. Povedala je vse, kako je lažil Riggs za sestro, kako jima je sledil na zapad, kako se je postavljaj in širokoustil, kako je prežal na Nell in njo že enkrat zamenjal, za kar jih je pošteno dobil, ko mu je pokazal Carmichael pot iz Pina. »Zdaj pa misli spet nase, čeprav se dobrika Beasleyu in vam, podlež! O, posodite mi revolver, da mu pokažem, samo trenutek!« je končala.

Jim Wilson ji je ponudil orožje, a Anson ga je zadržal.

Riggs je trepetal.

»Ali bi ga počili, Miss?« je vprašal Wilson.

»Ne. Ne maram si omadeževati rok z njegovo krvjo. Samo plesati in skakati bi moral po mojem taktu,« je odgovorila.

»Ali znate rabiti revolver?«

Bo je pokimala in Wilson ji je dal svoj revolver. Zgrabila ga je in zaklicala Riggsu:

»Teci ali pleši!«

Sprožila je in Riggs je začel begati. Ko je tretjič počilo, je krogla oplazila Riggsu nogo. Zatulil je, letel in se sesedel med grmovjem, kjer je gledal rano in si jo vezal.

Banditi so se smejali. Ko so se vrnili k ognju, je menil Anson, da bi dekle lahko postrelila vse in da ni bilo premišljeno, ker ji je Jim Wilson dal orožje v roke. Tedaj se je oglašil z roba glasen halo in vsi razen Wilsona so šli, da bi videli, kaj je.

»Lep cirkus ste nam priredili, Miss,« je ogovoril Wilson. Bo, ko sta ostala sama.

»Hvaležna sem vam, da ste mi posodili revolver. Upam, da sem ga majhenko le zadel!«

»Ste ga, ste ga, če se razume Jim Wilson kaj na smodnik in svinec!« ji je odvrnil.

»Jim Wilson? Ali ste vi — oni bandit, ki ga je moj stric Al poznal?«

»Sem, Miss. Ala sem res poznal. Kaj pa je pravil o meni?«

»Spominjam se, kako je nekoč govoril o Ansonovi tolpi. Tudi vas je omenil. Rekel je, da ste res junak in da je škoda, ker morate živeti kot bandit v taki tolpi.«

»Ho, lepo je govoril Al. Ni neverjetno, da si to zapomni... Zdaj pa, Miss, ali vam morem pomagati?«

Bliskovito ga je pogledala.

»Kaj mislite?«

»Žal, nič posebnega, ker moram ostati bandit, a vendar je razlika med banditom in banditom.«

Razumela ga je in se mu nasmehnila, da ne bi izdala, kako je že upala, da se bo izneveril Ansonu in jo rešil.

»Odvežite mi noge in pustite mi, da se malo sprehodim. Obljubim vam, da ne pobegnem. Oni norec je prežal na vsako mojo kretnjo. Pa žejna sem!«

Wilson ji je odvezal noge in šel po svežo vodo. Ko je prišel do Riggsa, mu je povedal, da je osvobodil deklico in da prevzema odgovornost zanj. Riggs mu ni odgovoril. Pobral se je in krenil proti robu in srečal Ansona, ki se je vračal.

»Beasley prihaja od ene strani, z druge pa Shady. Opoldne že lahko zapustimo to skalovito kotlino,« je povedal poglavar tolpe.

Riggs je kljub temu šel na rob, da bi se razgledal po pokrajini.

Za Ansonom se je vrnil Burt in še Moze in potem je prišel še Shady in vsi so bili nevoljni, češ, da v Beasleyevi službi že od jeseni samo stradajo. Anson jih je miril, a zadovoljil jih ni. Mrmrli so in jezno gledali na Riggsa, ki je sedel nekoliko v stran, ko je prikreval z roba.

Konji so začeli striči z ušesi, ko niso banditi še ničesar slišali. Kmalu potem pa se je začul topot podkóvanih kopit, ki so udarjala ob skalovita tla in motila tihoto. Riggs je vstal in bil nervozen; za njim so vstali tudi drugi razen Wilsona. Izpod ceder je pritoptal rjavec in z njega je skočil dokaj ročno težek jezdec.

»Kako gre, Beasley?« ga je sprejel Anson.

»Ho, Snake, stari mladec,« mu je odvrnil zaprašen, poten in očitno razburjen, »ugledal sem vaš signal, pa na konja in po ovinkih sem gori. Ali ste vi ujeli dekle ali Riggs? No, ali slišite? Kaj tako čudno gledate? Za šalo me vendar niste izvabili v goro?«

»Pridite, da vas vidi!« je poklical Anson Bo in prišla je izpod ceder, ki so jo zakrivale, da je ni bilo opaziti. Beasley je obstal ko okamenel.

»Saj je sestra one, katero sem hotel imeti!« je spregovoril čez trenutke.

»Vemo. Prejle smo izvedeli.«

»Ha, in kdo jo je privedel sem?« je hotel vedeti Beasley.

»Kdo? Gospod Riggs, naš strelec,« je porogljivo odvrnil Anson.

Beasley je vzrastel in začel obdelavati Riggsa, ki je zaman skušal prepričati farmarja, da je plen vendarle dober in da ima poseben načrt, ki se mu posreči. Ko ga je nagnal z načrtom vred k vragu in mu povedal, da noče imeti z njim ničesar več opraviti, se je opogumila Bo in ga prosila, naj naroči banditom, da ji pripravijo njene- ga konja, zakaj domov bi že rada.

Počasi se je okrenil Beasley proti nji, medtem ko so vsi molčali in mislili, kaj bi z njo.

»Jaz nimam nič opraviti z vami, ne da so vas zavlekli sem ne kaj bo z vami!« ji je odvrnil in Bo je prebledela, nato pa mu zagrozila s Carmichaelom, ki je Teksanec.

»No in kaj potem? Teksanca do- bim za vsakim vogalom. Jim Wilson na primer, desna roka Snaka Ansona, je tudi Teksanec. Pa se ne bo radi vas in vaše sestre vznemirjal!« je menil Beasley in pokazal na Wilsona, ki se je nemirno prestapal. Bojin pogled je sledil Beasleyevi roki.

»Ali ste res iz pokrajine Teksas?« je vprašala.

»Da, Miss, in menim, da nisem te- ga vreden,« je odvrnil Wilson in vi- deti je bilo, da ga je prevzelo ob pri- znanju čustvo sramu.

»Prepričana sem, da bi se tudi te- ksanski bandit postavil za de- klico, ki je v nevarnosti!« je odgovori- la Bo nato Beasleyu, kar je bilo ob- enem priznanje in poklon Wilsonu, ki je povsili glavo. Anson je opazil to Wilsonovo kretnjo in jo pravilno tol-

mačil, da pomeni preobrat v nadalj- nem razvoju.

»Beasley, s smrtjo se igrate!« je de- jal farmarju.

»Bogme, da!« je zaklicala Bo tako prepričano, da so jo vsi prevzeti pogle- dali. »Na milost in nemilost ste me prepustili tolpi banditov! Tudi moja sestro lahko prepodite iz njenega do- ma, a tudi vaša ura bo prišla! Tom Carmichael vam pokaže pot v krtovo deželo!«

Beasley se je pognal na konja, ob- sedel mrk, bled in divji na njem in gledal poglavarja tolpe.

»Snake,« mu je rekel, »ni moja krivda, da se je kupčija podrla. Jaz sem pošteno mislil. Ponudbo sem napravil za izvedbo mo- je- ga načrta, ki ga ni- ste izvedli. Zame je zadeva z vami končana!«

Anson je menil, da pač ne more ni- česar zahtevati, a če bi bil pošten, bi moral uvideti, da so dolge mesece bili v njegovi službi, ki jim ni prinesla dru- gega nego stradanje. »Doslej smo si bi- li prijatelji, če se poslej zaobrne, ne bo moja krivda,« je končal.

»Ali sem vam kaj dolžan — po po- godbi?« je vprašal Beasley.

»Ne,« je odvrnil Anson osorno.

»Potem je vse v redu. Jaz si umi- jem roke. Riggsa primite, ki ima de- nar in svoje načrte!«

Tako je rekel Beasley, vzpodbodel konja in odjezdil. Anson in njegovi so gledali za njim in mrmrali, Riggs je pa zaprosil Ansona, naj bi mu prepustil nekoliko provianta, da z dekletom od- jezdi...

»Ne poslušajte ga in ne puščajte ga, da bi me odvedel sam — v gozdove!« je zaprosila Bo in pokazala prvič, da se boji.

»Jaz nisem gospodar tolpe,« ji je odvrnil Wilson.

»Mož ste pa le!« je še prosila.

»Riggs, z nami pojdite. Radoveden sem, kako vam bo dekle še posvetilo!« je dejal porogljivo Anson.

Tedaj se je oglasil Wilson:

»Snake, dovoli meni, da peljem dekle v Pine!«

Anson se je začudil in zaklel.

»Najbolj pametno bi bilo,« je nadaljeval Wilson. »Dovolj imamo svojih skrbi; če jo pridržimo, jih bo več. Veš, nikdar se ti nisem upiral, to pot ti pa svetujem, da me poslušaj, ker vsa zadeva mi ni prav nič všeč...«

Anson se ni pustil pregovoriti, češ, da bo mogoče Bo le kaj vrgla; ker sestra bi pač žrtvovala vse, da bi jo rešila. Nato je ukazal vse pospraviti in kmalu popoldne so krenili po pobočju navzgor, prišli v globel, koder je šlo hitreje, dokler se niso morali spet vzpenjati s pologa na polog, da so končno pod večer, ko je solnce že zašlo in je le zarja svetila vrhove, dosegli plitvo dolino med temnimi pobočji, ki so bila porastla s smrečjem.

Ko so se ustavili, je hotel Riggs pomagati Bo s konja, a prisolila mu je z orokavičeno roko krepko zaušnico.

Wilson je videl prizor in opozoril nanj Ansona. Tudi drugi so ga opazili, se muzali, a Moze je menil, da jim bo delal Riggs še preglavice...

Kmalu so bili vsi pri delu. Zaplapolal je ogenj, voda v loncih je zavrela in pripravljali so za večerjo srno, ki jo je bil med potjo ustrelil Burt. Wilson je ta čas sekal smrečje in napravil tam ob strani koč. Ko je bil gotov, je vzel iz svoje prtljage odejo, jo vrgel v notranjost, stopil k Bo, jo potapljal po rami in šepetal:

»Ta koč bo za vas. Ko se vam bo zdelo, pojdite kar vanjo in nič se ne bojte in lepo spite. Jaz bom tu v bližini ležal!«

Pokazal je pred vrata.

»O, hvala vam! Mogoče ste pa res Teksanec!« mu je šepnila.

»Mogoče,« je odvrnil temno...

*

Pozno v noč so sedeli banditi ob ognju in bili slabe volje; Jim Wilson je menil, da jim v Belem gorovju ne bo več obstanka radi Riggsovih pustolov-

ščin, drugi so pa godrnjali, ker jim je zmanjkovalo whiskeyja, tobaka, jedi in vsega. Ko so že vsi zadremali, je Wilson še potaknil ogenj in ko je znova vzplapolal, je sovražno pogledal Riggsa, ki je spal nekoliko oddaljen od drugih. Nato je vzel sedlo in odeje ter legel pred koč, v kateri je počivala Bo.

Ogenj je še plapolal in plapolal, osvetljeval bližnje smreke, skozi katere je šumel nočni veter, večje so priletele od vsepovsod v svetlobo, dokler ni zamrla in je le žerjavica tlela kakor grozotno žareče oko, ki je polagoma tudi ugasnilo — —

Solnce je bilo že vzšlo, ko so se banditi vzdramili. Slaba volja jih ni minila in Anson je moral vsakega posebej nagnati k delu: prvega po vodo, drugega po drva, tretjega kuhat, četrtega h konjem. Vsi so šli z nevoljo, tudi Anson. Samo Wilson je ostal ob ognju. Bo je bila vstala. Dal ji je glavnik in brisačo in odšla je k vodi.

»Miss, ali ste lačni?« jo je vprašal Wilson, ko se je vrnila.

»Sem,« mu je priznala.

Poskrbel ji je zajtrk.

»Kje so drugi?« ga je vprašala.

»Konje iščejo.«

Bo je videla, da ne mara govoriti in da se je nekam spremenil čez noč. Tudi ona je obmolknila in poiskala sence, kjer je sedla, ne da bi ji nagajal dim, ki ga je zanašal veter. Teksanec je hodil ob ognju nekaj časa, potem pa orisluhnil v gozd, dejal, da se bo kmalu vrnil, in izginil v grmovje.

Komaj je bil Wilson odšel, je prišel od nasprotne strani Riggs. Bo je planila pokonci.

»Dva konja sem skril,« je sodel razburjen. »Še dve sedli vzamem, vi pa poberite kaj krme. Uideva jim!«

»Ne,« je rekla in se umaknila.

»Toda — tu ni varno za naju!« je hitel in se oziral okrog. »Domov vas spravim, verujte mi, prisegam... Ni varno, pravim... Grdo me gledajo... Hitro!«

Vzel je sedli, vsako z eno roko.

»Varnejša sem med roparsko tolpo!« mu je rekla Bo.

»Nočete z mano?« je vprašal, kri mu je udarila v lice in spustil je sedli.

»Harve Riggs, rajs! ostanem med roparji, pa naj napravijo z menoj kar koli, kakor bi bila le uro z vami sama!« mu je vrgla v obraz z neprikrito jezo.

»Potem vas prisilim!«

Zgrabil jo je, a je ni mogel vzdržati. iztrgala se mu je in je zakričala:

»Na pomoč!«

Ob njenem klicu je pobledel in pobesnel. Zagnal se je proti nji in jo oplazil čez usta. Omahnila je in padla. Planil je nad njo, jo zgrabil za vrat, da bi jo zadušil. Bo je ležala mirno in ni črhnila. Premislil se je in jo dvignil.

»Zdaj pa le hitro! Vzemite ta sveženj in za meno!« je ukazal in pobral sedli. Bo je široko pogledala preko nje in odprla ustnice.

»Se en klic in po vas bo!« je zagrozil hripavo Riggs, ki se je ustrašil odprtih ustnic.

»Menim, da je bil prvi klic dovolj!« se je oglasilo mirno in hladno za njim.

Riggs je čudno vzkriknul in se obrnil. Pred njim je stal Wilson z revolverjem v rokah.

»Deklica, odkod kri na vaših ustih?«

»Riggs me je udaril,« je povedala in se umaknila v kočo, trepetajoč in boječ se, zakaj slutila je grozo.

»Well, Riggs, pozval bi vas, da zgrabite za orožje, če bi imelo kaj pomena,« je spregovoril Wilson trdo, a vendar nekoliko razburjeno. Riggs se ni mogel ne ganiti in tudi govoriti ni mogel. Kakor okamenel je stal, samo brada mu je drhtela.

»Harve Riggs, revolverski junak iz Spodnjega Missouri,« je nadaljeval Wilson in meril, »nekoč ste se v gostilni v Pinu hvalili, da se še lahko umaknete, ko vidite leteti kroglo... To morate biti urni! Poskusite, umaknite se tej krogli!«

Revolver je vžžarel in počil. Riggs je omahnil, zadet v oko, in izdahnul. Wilson je trenutek postal, kakor bi obžaloval svojo razdraženost, nato pa je krenil k ognju in stopal ob njem zamišljen. Iz gozda so se oglašali konji in kmalu so se vrnili z njimi Anson in drugi, ki so obstali ob Riggsu. Wilson je povedal Ansonu, kako in kaj.

»Jim, prihranil si mi to delo,« je rekel Anson, ko je slišal vse. »Hvaležen sem ti... Mladci, preiščite onega! Kar ima, bomo delili. Je prav, Jim?«

»Prav; moj del spravi ti!«

V Riggsovih žepih so našli dokaj bankovcev, v pasu pa nemalo zlata. Shady Jones se je polastil še čevljev, Moze pa revolverja. Jim je moral poiskati še ona dva konja, ki ju je skril Riggs, potem pa so se vnovič selili. Visoko jih je vedla pot in končno so se ustavili v neki globeli, ki ni bila prav nič prijazna, a se je zdela Ansonu varna.

Wilson je tudi to pot skrbel za Bo in ji še namignil, naj se ne brani jedi, da ostane pri moči.

Utrujeni od dolge ježe in hoje — tudi hoditi so morali, ker je bila pot prestrma — so ta večer kmalu zaspali. Jelke in borovci so se zgrinjali nad njimi tako gosto, da ni mogla prodreti s svojim svitom ne ena zvezda do njih. Veter, ki je vel preko vrhov, je pel svojo pesem in vmes je bilo čuti škripajoče glasove: deblo se je zgenilo ob deblu, kot bi se budili strahovi. In še potok je žuborel v bližini, a vendar je bila globel ko zakleta v tihoto in temo...

Dvanajsto poglavje.

Jutro. Anson si je ogledal globel, menil, da ni prijetno v njej, a da se morajo vendar zadovoljiti, češ, da zlepa ne zaide kdo vanjo, ne da bi ga opazili. Ko je odšel Burt na lov, da bi poskrbel za hrano, so posedli okoli ognja in, ker so imeli denar, so začeli kvartati in se kmalu zamislili v igro.

Wilson je kadil in opazoval igralce. Tudi Bo je večkrat pogledal; hladno je bilo, pa je sedela sama zase na solncu in povešala glavo. Minila je ura za uro, solnce je bilo že visoko in postalo je bolj toplo. Anson je dvignil glavo, se ozrl po obraslih pobočjih, ki so obdajala taborišče, in dejal:

»Jim, konji so se razkropili!«

Wilson je vstal, šel čez malo trato v smeri proti konjem, ki so se oddaljili v širokem loku do potoka, kjer je globel prehajala v ozko, zeleno tesen. Dva konja sta zašla po bregu do potoka. Wilson ju ni videl, a slišal ju je. V ovinku je zaokrenil, da bi jima presek pot in ju vrnil. Nevidni potok je žuborel in šumel čez skale. Nenadoma je Wilson obstal kakor vklesan in prisluhnil. Preko gozda je šel šelest in ni bilo treba tenkega sluha, da bi slišal hitre, a pritajene stopinje. Previdno je stopal Wilson dalje in prišel na mahovito jaso, pokrito z igličjem, kjer je zapazil kuguarjevo sled. Sklonil se je nad njo. Tedaj je začutil sunek v rebra, zdrznil se je, vzravnaval in dvignil roke. Velik lovec, oblečen v irhovino, je stal pred njim in držal v rokah puško, namerjeno nanj. Poleg lovca je stal ogromen kuguar in renčal.

»Kako gre, Dale?« je zavlečeno spregovoril Wilson in dostavil: »Nekoliko ste me presenetili.«

»Sst! Ne tako glasno!« mu je odvrnil lovec tiho. »Ali ste Jim Wilson?«

»Sem. Povejte mi, Dale, kako ste se pojavili tako nenadoma? Ali ste nam slučajno prišli na pot?«

»Sledil sem vam. Wilson, deklico iščem.«

»Tako sem vedel, ko sem vas ugledal.«

Kuguar, ki je videl gospodarja s puško v rokah, se je hotel tudi postaviti. Renčal je kar naprej in kazal velike rumene zobe in čakal, da mu da Dale povelje. Wilson se ni bal ne Daleja ne napetega petelina — ob veliki, renčeči mački pa mu ni bilo prijetno.

»Wilson, pravili so mi, da ste edini človek med banditi.«

»Morda, a v trenutku ne bom več bandit, nego bojazljivi zajec. Dale, zver hoče nadme!«

»Kuguar ne napade nikogar, dokler mu ne ukažem. Wilson, ali mi pripe-ljete dek-le, če vas izpustim?«

»Pomisliti bi kazalo. In če ne bi hotel?«

»Potem bo tako ali tako z vami pri kraju.«

»No, izbirati ne kaže. Dobro, uklo-nim se. Toda, Dale, ali bo zadošča-la samo beseda, da me pustite spet v taborišče?«

»Da. Vem, prebrisani ste, a mislim, da tudi poštene. Ansona sem z njegovo tolpo spravil v past. Ne morete mi uiti — v teh gozdovih. Konje bi vam razgnal — vas pa drugega za drugim postrelil — ali pa nagnal ponoči kuguarja nad vas!«

»Res je, v vaših rokah, Dale, je igra. In karte je Anson sam razdelil... Od-krito povedano, meni vse skupaj tako ni bilo nikdar kaj po godi.«

»Kdo je ustrelil Riggsa?... Njegovo truplo sem našel.«

»Ho, jaz sem bil zraven, ko je pa-del,« je odvrnil Wilson in se zdrznil.

»In deklica? Ali je na varnem in — nepoškodovana?« je vprašal Dale hitro.

»Zdrava je in na varnem, kakor bi bila doma. Tako pogumnega dekleta ga ni zlepa! Nič se ji ni primerilo, samo Riggs jo je udaril po ustih... Te-daj sem ga počil... Bog mi je priča, že delj časa sem mislil, kako bi jo rešil. No, zdaj ne bo težko...«

»Toda kako?« je vprašal Dale.

»Kako?... No, skrivaj jo moram spraviti iz taborišča k vam, to je vse.«

»In hitro, hitro!«

»Ne, Dale, prehitro bi bilo prav ta-ko napak, kakor prepočasi,« je odvrnil Wilson ter povedal, da mora biti pre-viden, ker je Anson nataknjen radi svojih ljudi, ki so vsi nezadovoljni in iščejo prilike, da bi jo odkurili. Zato je

menil, bi morala delati po načrtu, ki bi ne vzbujal v Ansonu kake slutnje.

Ko je Wilson tako govoril, so mu vzžarele oči, dvignil je roko in pokazal na kuguarja.

»Anson se boji kuguarjev. Ali ne bi mogli prestrašiti s svojo zverjo tolpe, da bi v zmedbi rešili dekle? Ali ne bi naglani kuguarja ponoči na taborišče, da bi zatulil in razgal konje?«

»Dobro, Ansona bom prestrašil, da mu zmanjka sape!« je odvrnil Dale.

»Potem je vse v redu,« je bil Wilson vesel. »Dekleta obvestim o vsem in jo poučim, kako naj se vede, vi pa se z mrakom priplazite v bližino taborišča. Jaz bom že kako zbežal tolpo. Ko se bodo ob kuguarjevem pojavu vsi zmešali, zgrabim dekle in ga odnesem, potem vam pa zažvižgam... O, to bo zabavno, ko zleze onim strah v kosti!... Dale, lahko se zanesete name! Pod večer torej!«

Dale je povsili puško, kuguar pa je zarenčal znova, zakaj Wilson se je zganil in stopil proti smrečju, v katerem je izginil. Ko se je bližal tovarišem, se je njegov obraz spremenil.

»Ali so še vsi konji, Jim?« ga je vprašal Anson, urejajoč karte.

»So, a nekam nemirni. Zdi se, da se nečesa bojijo,« je povedal Wilson.

»Hu, mogoče kak medved straši tod,« je zamrmral Anson. »Jim, le pazi na živali, zakaj zgubljeni bi bili, če bi nam jih prekleto mrcina razgnala!«

»Kako pa, jaz naj skrbim za vse; konje naj pazim, nanašam vodo in les pa kuham naj in perem — vi bi pa igrali in igrali!« je potožil Wilson.

»Ni ga, ki bi bil tako pripraven za taboriščno delo nego ti, Wilson,« ga je pohvalil Anson.

»Vse znaš, tudi z ženskami se razumeš. Tudi našo nesrečno čarovnico ti prepustimo v oskrbo, da jo pitaš in zabavaš!« se je oglasil Shady Jones in vsi so se zasmeli.

»Glej, da izgineš, Jim, igro motiš!« se je razjezil Moze, ki je dobil slabe karte.

»Dekle bi od lakote umrlo, če bi ne bilo mene,« je odvrnil Wilson veselo in odšel proti koči. Bližajoč se, je začel klicati: »He, Miss, za kuharja so me izvolili, pa bi rad vedel, kaj bi izvolili jesti.«

Banditi so ga slišali in se znova zakrohotali.

»Haha, šegav dečko je Wilson!« je bil Anson vesel.

Deklica je začudeno pogledala. Wilson ji je pomežiknil in ko se ji je dovolj približal, je začel hitro in tiho govoriti:

»Pravkar sem naletel v gozdu na Daleja in njegovega krotkega kuguarja. Išče vas. Pomagal mu bom, da vas spravim iz taborišča. Vi se delajte blazni in dobro igrajte. Vseeno, kaj počenjate, samo blazno mora biti. In nič se ne bojte! Tolpo moramo tako zbežati in prestrašiti, da vas lahko skrivaj rešim. Še nocoj!«

Preden je začel govoriti, je bila Bo blede, žalostna, solzna, po prvih besedah pa se je nenadoma spremenila, gledala z žarečimi očmi Wilsona in mu prikimala ter zašepetala:

»Razumem. Vse bom storila!«

Bandit se je potr t vračal — igral je — in je šele sredi pota prišel nekako k sebi ter je potem, potikajoč ogenj in pripravljajoč kosilo, polglasno prepeval neko zamorsko pesem. Pri vsem svojem opraviu je točno opazoval vse in videl je, kako je dekle zginila v koč in se vrnila vsa spremenjena z razkuštranimi lasmi, v katere je zagrinjala obraz. Obrnjen s hrbtom proti tovarišem, se je zadovoljno smehljal in ji kimal. Igralci niso tako hitro opazili spremembe v dekletovem obnašanju, ki je bilo preračunjeno, da vzbudi začudenje in presenečenje.

»Bankrot!« je zaklical Anson, zaklel in vrgel karte. »Vraga, da mi je zacoprano!«

»Kajpada, zacoprano si! Pozno si spoznal!« se mu je porogljivo zasmel Shady Jones.

»Zanič igraš!« je bil Moze kratek.

»Nič šale, fantje,« je odvrnil Anson resno. »Počasi mi gre vse na živce. Nekaj ni v redu. Od lanske jeseni nimam več sreče. Nikogar ne krivim radi tega. Jaz sem boss. In z menoj gre h koncu!«

»Vzrok bo ona kupčija, v katero si se spustil z Beasleyem radi Auchinclosovega dekleta... Povedal sem ti že svoje mnenje. Nasa nesreča se šele začinja, a jaz vidim že konec... Hola, kaj pa naj to pomeni?«

Wilson je pokazal proti dekletu, ki se je globoko priklanjala pred starim drevesom in so ji lasje vihrali in padali do tal. Anson se je zdrznil in neskončno začudenje se ga je polastilo, da je bil kar smešen. Tudi njegova tovarisa sta začudeno gledala.

»Kaj za vraga je prišlo dekleta?« je vprašal Anson.

Wilson je pomembno pokazal s prsti na čelo in dejal tiho: »Za jutraj me je prestrašila; povedal bi, a se nisem upal, ker bi se mi posmehovali!«

»E?« ni hotel Anson verjeti.

»Če ni zmešana, ne vem, kaj bi!« je menil Shady Jones.

Anson se je dal prepričati, a da bi bil bolj gotov, je stopil do dekleta in ga nagovoril. Dekle se je ponosno vzravvalo, oči so mu nenavadno žarele in ni odgovorilo.

»Hej, Bo Rayner, kaj vam je?« je ponovil.

»Mylord, li govorite z menoj?« je vprašala dostojanstveno.

Shady Jones je pozabil na začudenje in šlo mu je na smeh.

»Ah!« je zavzdihnil Anson.

»Ofelija pričakuje vašega povelja, Mylord! Nabrala sem cvetic,« je nadaljevala s sladkim glasom in držala roke pred se, kot bi imela v njih velik šopek.

Shady Jones je bušil v glasen smeh.

»Kaj se dereš, krota? Bičati te dam in v okove, podleži!« se je znesla užaljeno nad njim in smeh ga je minil. Potem je nagnala še Mozeja.

Anson se je opogumil in se je je dotaknil.

»No torej, Ofelija —«

Poskusiti je hotel, kako bo, če jo nagovori z umišljeno vlogo, a tedaj je vzkriknila in se sunkovito umaknila, kakor bi si opekla prst, in je divjala ter izrekla Ansonu vse mogoče. Končno je zaplesala okoli borovca in izginila v koč, odkoder se je zaslislalo pretresujoče stokanje.

»O, kaka škoda! Tako lepo, zdravo, pogumno dekle — pa zmešano. Ob vso pamet je! Kar besni!« je govoril Anson, ko so se vračali k ognju. Shady Jones in Moze sta bila prestrašena ter menila, da pomeni vse to novo nesrečo, ki jih čaka, Wilson pa se je komaj premagoval, da je ostal resen. Šele, ko je menil Anson, da bo dobil za dekleta, pa naj je zmešano ali ne, odkupnino v zlatu, se je razvnel:

»Kaj, ali tudi ti trapaš? Nemogoče, da bi dobil zanjo denar!«

»Zakaj ne?«

»No, ker so nam za petami. Še dan, dva, dragec, in krogle nam bodo žvižgale mimo ušes!«

»Da bi nam bili na sledi? Tako hitro? Kod pa to veš?« je vprašal Anson in dvignil glavo kakor gad, ko hoče piti.

»Kod vem? Nikogar nisem videl, a slutim in čutim. Zlasti ponoči...« je odvrnil Wilson.

»He, če bi koga videl ali slišal, potem bi jo dekle dobilo po glavi, mi pa bi hitro naprej!« je zamrmral Anson.

Wilson se je stresel in odločno dejal:

»Potem moraš lopniti prej mene! Dovolj je, da si jo spravil ob pamet!«

Vsi so se začudili, zakaj, da bo Wilson tako govoril, niso pričakovali. Anson se je bal, da bi ga Wilson zapustil, pa se je opravičil, češ, da je tudi sam že ves zmešan, potem pa so šli in so vrgli spet karte.

Ko je bilo kosilo pripravljeno, je Wilson zaprosil, če sme nesti dekletu. Anson se ni zmenil in Wilson je šel, povedal Bo, da je dobro igrala, ter se vrnil. Anson ga je radoveden čakal.

»Jed sem ji pustil tam. Ne dotakne se je. Zdi se mi, da je hudo bolna, kakor bi bila zastrupljena!« je povedal Wilson.

»Slišal sem, da si govoril z njo.«

»Seveda sem. Laskal sem se ji. Zdi se mi, da ni več tako besna, a vendar ne utegne biti več dolgo. Slaba je.«

»Zmerom slabše!« je siknil Anson. »Kje pa je Burt? Na vse zgodaj je odšel, zdaj je poldan in ga še ni. Ali je zašel?«

»Mogoče, ali pa se mu je kaj prime-rilo,« je odvrnil Wilson zamišljeno.

Po kosilu je Anson legel v senco pod drevo in zadremal, Moze in Shady sta nadaljevala z igro, Wilson je pa hodil nekaj časa po trati, nato sedel, potem obšel globel, da bi pogledal za konji in jih zgnal skupaj... Popoldan se je vlekel, Burt še ni bilo in Anson je čutil, da pomeni to začetek konca...

Ko se je zmrabilo, so zaslišali, kako so nenadoma zahrzali konji in zatopotali.

»Mrhe, splašile so se nam. Za nji-mi!« sta planila Anson in Moze pokonci ter izginila v temo, odkoder je bilo slišati topot, lomast in Ansonove in Mozeve klice. Ko sta se bandita vrnila, sta pripeljala s seboj tri konje, držeč jih za uzde. Anson je bil temen in resen.

»Jim, kljuseta so bolj boječa ko srne!« je rekel. »Mojega in vajina sva ulovila, drugi si pa niso pustili blizu. Kaka zver jih je morala grozno prestrašiti. Vsi moramo za njimi!«

Wilson se je dvignil in zmajal z glavo. Tedaj je presekal tihi zrak grozen rezget splašenega konja. Nato je sledilo boječe prhanje, topot in lomast v grmovju in rastoč, gromovit hrum in zdaj zdaj rohneči glasovi.

»Panika!« je zakričal Anson in stekel k svojemu konju, ki ga je bil privezal v bližini taborišča. Prišel je pravi čas, zakaj konj se je divje vzpenjal in se hotel odtrgati. Dosti je imel Anson z njim opraviti, da ga je umiril. Šele ko je prenehal divji trušč ob po-

toku in v grmovju, ga je upal pustiti samega.

»Ali ste slišali? Ob konje smo!« je zaklical kakor zmeden, ko se je vrnil k ognju.

»Res je; kdo ve, kje so že,« mu je pritrdil Wilson.

»Boss, ne bomo jih več dobili...« se je oglasil Moze.

»Zdaj imamo, kar smo iskali, Snake Anson. Daleč si nas pripravil!« je zbedel glavarja Shady Jones.

Kakor obtoženec se je sesedel Anson ves potr in zamišljen in vsi so obmolknil.

Temna, pusta, brezzvezdna noč je legla nad gozdove in taborišče. Drevje je v vetru kakor ječalo. Strahotno je šumotalo in klokotalo v potoku. Pečina ob njem je bila nevidna, vendar se je zdelo, kot bi se zbirali in oglašali na njej strahovi. Ogenj ni hotel prav goriti, čeprav so ga potikali. Sence so begotno rastle in ginile spet v temo, kakor je zaplapolal in pojema. Čudno tesno je bilo vsem. Nihče ni kadil. Strmeli so v ogenj in bili zamišljeni vsak vase in svojo prihodnost, ki so se je bali in niso hoteli govoriti o njej...

Skrivnostno nedoločen glas je jeknil v noč.

»Čujte!« je šepnil napeto prisluškujoč Anson in dvignil kazalec, da bi bili tihi.

Dvakrat se je še ponovil nenavadni glas ob tistem ječanju vetra in kloktanju vode v potoku. Kakor komaj slišno stokanje in cvilenje je bil.

»Če je kaka zver, potem ni daleč!« je menil Anson.

»Ah, kaj, daleč mora biti!« je ugovarjal Wilson.

Oddahnili so se, ko se stokanje ni več ponavljalo. Ogenj se je pogasil, konji so bili mirni, le glave so imeli tako pridvignjene, kot bi bili oprezni in bi prisluškovali v skrivnost noči.

Čez nekaj časa so zopet zaslišali oni glas, ki je rahlo rastle v tožeče ihtenje.

»Ono zmešano dekle je — cvili!« je ugotovil Anson in zopet so se za tre-

nutek umirili, dokler ni pokazal Wilson svojega nemira in strahu, ko je menil, da ihtenje ne pomeni drugega, nego zadnje znake umirajočega dekleta...

Oni trije so podvomili, a zdrznili so se le, zakaj Wilsonova beseda o smrti jih je prevzela in bilo jim je, kakor bi se temno, tajno ozračje napolnilo z novo skrivnostjo.

Wilson se je pognal nekaj korakov od skupine in mrmral nerazumljive besede, pa se je vrnil; čez trenutek se je znova pognal, topot tako daleč, da ga skoraj niso več videli, a zopet se je vrnil, kot bi ga bilo strah; tretjič je pa izginil v neprodorni temni noči. Banditi se niso upali niti ganiti, ko so opazovali mesto, kjer je izginil. Ni minilo kdovekaj časa in Wilson se je prestrašen vrnil.

»Resnično, kmalu bo po njej,« je povedal drhte. »Kar se je dalo, sem se opogumil in se dotaknil njenega obraza... To grozno ječanje so njeni zadnji vzdih...«

»Če misli umreti, naj hitro opravi! Tri noči že nisem zatislil oči... Cesar potrebujem, je whisky,« je dejal Anson.

»Mi vsi ga!« je menil Shady Jones nezadovoljno.

Težko je bilo ugotoviti v globeli, odkod prihaja kak glas, a sleherni, ki bi ne bil razburjen, bi moral spoznati po razliki jakosti, da prihaja ono ječanje iz vedno druge oddaljenosti in lege. Tudi ni bilo vedno enako. Ko je bilo najglasnejše, je slišalo zavijanje. Banditi pa so slišali vse s svojo vestjo...

Končno so nenavadni glasovi povsem prenehali.

Wilson se je spet odločil od skupine in se je delj pomudil nego prej. Ko se je vračal, je hitel.

»Umrla je!« je zaklical slovesno.

»Mrtva je nedolžna stvarca, ki ni skrivila nikomur ne lasu in je prevzela slehernega, če jo je le pogledal... Mrtva je... Anson, ko pride tvoja ura, boš dajal težko odgovor.«

»Kaj klatiš neumnosti? Njena kri se ne drži mojih rok!« je zdivjal Anson.

»In vendar si kriv!« je zakričal Wilson in mu zagrozil s pestjo. »Zato boš moral požreti svojo pilulo! Jaz čutim, da prihaja čas in še marsikaj čutim...«

»Ah kaj, samo zaspala je!« se je pomiril Anson, zahteval luč in se odpravil proti koči, čeprav mu je Shady Jones odsvetoval in mu rekel, da je zmešan. Anson ga je zavrnil, vzel tleče poleno, ga vrtil, da se je vnelo in se oprezno bližal koči, kjer je obstal, se upognil in pogledal v notranjost.

»Ni je več!« je hripavo, prestrašeno zaklical.

Bakla mu je ugasnila in je le rdeče žarela. Zopet je vrtil poleno, toda ni se hotelo užgati in tovariši ga niso več videli. Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, potem pa je bilo slišati lahek šum, kakor bi se gibale in odmikale smrekove veje. Ko je prišel Anson k ognju, ki so ga vnovič zanetili, je bil ves prepadel in bled, gledal z izbuljenimi očmi in držal revolver v roki.

»Ali ste kaj videli ali slišali?« je vprašal sopeč in se oziral.

»Nič, dasi sem gledal in poslušal,« mu je odgovoril Wilson.

»Boss, nič ni bilo,« je potrdil Moze.

»Zdi se mi, kakor bi slišal neki šum,« je dejal Shady Jones.

»Ni je,« je znova potrdil Anson.

»Bakla mi je ugasnila in baš tedaj sem čutil, da je prhnilo nekaj mimo mene... Ožrl sem se. Vse je bilo temno, vendar se mi je zdelo, kakor bi videl veliko sivo progo, in slišal sem nekako prhutanje v zraku...«

»Če je res ni, potem mogoče niti mrtva ni in je zbežala... Vendar je bila mrtva; srce ji ni več bilo, lahko prisežem!...« je bil Wilson glasen.

»Jaz grem in pospravim svoje!« je rezko dejal Shady Jones in Moze je bil njegovih misli.

Wilson je menil, da je več stvari med zemljo in med nebom, nego jih moremo umeti. Tedaj je hušknila mimo v bližini ogromna senca in sledilo

ji je kakor sunek vetra. Anson je z revolverjem v rokah opozoril tovariše na senco, a so menili, da je bil le veter, ki je odnašal dim. Niso ga prepričali, pa so vsi molče prisluškovali v temo, iz katere je jeknil kmalu nato kratek, rezek krik...

Ansonov konj se je vzel na zadnji nogi in otepal s prednjima po zraku, onadva druga sta pa kar trepetala.

»Ali ni bil — kuguar?« je zadržano šepnil Anson.

»Ženski krik je bil,« je trdil Wilson in zdelo se je, da se trese kakor list v vetru.

»Potem sem sklepal prav: ušla je in blodi okoli po gozdu.«

»Da blodi — a je mrtva!« je odvrnil Wilson Ansonu.

»Moj Bog!« sta prestrašeno vzkliknila Shady in Moze.

»O, če bi vedel, kaj bo s to kupčijo, bi počil Beasleya... dekleta pa bi morali oplaziti po glavi in se prepričati, ali je res mrtva. Če to ne preneha...«

Obmolnil je, zakaj zopet se je oglasilo čudno stokanje, podobno prejšnjemu kriku, le tako divje ni bilo. Zdelo se je, da prihaja s pečine. Z one strani globeli je pa bilo slišati kakor jadicujoče vzdihanje umirajoče ženske...

Konji so nemirni hrzali, trepetali in se skušali oprostiti. Anson je prijel svojega in ga pripeljal bliže k ognju, Moze je pa skočil k onima dvema. Shady je vrgel na ogenj sirovo vejevje; listje je zaprasketalo in skozenj je planil plamen, ki je obsvetil Wilsona. Z razprostrtimi rokami je kakor zbežan stal ob ognju in gledal v temo gozda.

Stok se ni več ponovil, pač pa je ono jadicovanje še trajalo in je le polagoma zamrlo. Ko so prišli banditi nekako k sebi, je spet nenadoma rezko kriknilo tik za njimi v gozdu. Človeški krik je bil, strah in bolečina sta bila združena v njem, ko da gre za življenje. Vse je neznansko prevzel in Anson je skoraj obupan sprožil svoj revolver v temo. Krik je utihnil.

»Če je bil kuguar, ga je strel preplašil,« je menil Anson, a Wilson je ugovarjal, češ, da skrivnosti smrti ne doume nihče in da je vse v zvezi z deklico, ki je izginila tako skrivnostno, ko je umrla. Shady in Moze sta silila, naj bi kar hitro zapustili ukleti prostor.

Tedaj se je čisto blizu, na meji med temo in svetlobo, ki jo je širil ogenj, oglasil vnovič oni krik, vse bolj grozen kot prejšnji. Možje so okameneli. Ansonov konj se je vzel, zaprhal in planil nizzdol, se zaletel v gospodarja, ga podrl po bregu onkraj ognja in se spotaknil in zavalil preko njega.

»Rešimo ga!« je zaklical Wilson in se spustil po rebri. Vsi trije so najprej pripeljali konja k ognju in ga privezali, potem pa so šli po Ansona, ki je bruhal kri.

»Prijatelj, dvoje reber, ali kaj, je zlomljenih,« je dejal Wilson.

»O, Jim — kaj hujšega mora biti. Grozne bolečine — in do sape ne morem —« je težko šepetal Anson.

»Bo že bolje,« ga je tolažil Wilson, Moze in Shady sta mu pa odkrito povedala, da ne bo več dolgo, ter se domenila, da jo vsak s svojim konjem pobrišeta.

»Mladca, kaj me hočeta zapustiti?« je hripavo zašepetal Anson in čudno gledal, kako se pripravljata.

Oba sta mu pritrdila in se pognala v sedlo.

»Moze, Shady,« je žalostno vzdihl Anson, »to ni lepo. Jim — bi me nikdar ne zapustil. Tudi jaz vas ne bi — ostanita — ne bosta se kesala...«

»Snake, ti pojdeš zdaj zdaj v krto!« mu je zaklical Moze in pognal konja.

V Ansonu je zavrelo in strahoten je bil njegov obraz, ko je zgrabil revolver in sprožil. Moze se je zvrnil s konja. Anson je še streljal, a ni zadel Shadyja, ki je tudi prijel za orožje in streljal na svojega bossa. Wilson je razdražen pomeril in tudi Shady je omah-

nil mrtev na tla. Konja sta jo udrila v noč.

»Ali si ga?« je vprašal Anson.

»Sem ga, Snake,« je tiho, a vznemirjeno odgovoril Wilson, nato pa podložil Ansonu pod glavo plahto, ki jo je bil spravil, da bi udobneje ležal. Anson je tožil, da ga mrzi. Wilson mu je povedal, da se boji, da ga je tudi Shady pogodil, pa mu je svetoval, naj mirno leži, medtem ko gre on loviti Shadyjevega konja, ki ne more biti daleč.

»Jim, onega krika — že dolgo nisem — več slišal.«

»Da, prenehal je... Zdaj se tudi meni zdi, da je bil kuguar.«

»Saj sem pravil!«

Wilson je izginil v temo. Previdno je stopal od drevesa do drevesa in počasi došel do pečine, ki je bila nekoliko višja od njega. Dasi je bila vsa v temi, je na njej le opazil nekaj belega.

»Miss, ali ste — all right?« je tiho vprašal.

»Da, a do smrti prestrašena,« je šepnila.

»Nobene nevarnosti ni več, kar pojdite!« ji je rekel in ji pomagal s pečine ter jo nato vodil k potoku in ob njem navzgor. Voda je glasno šumela in je skoraj preglasila rahel Wilsonov žvižg. Ko sta prišla ob strugi do majhne jase, sta zaslišala od desne odgovor.

»Dale je blizu,« je dejal Wilson.

V grmovju je zašumelo, rahli koraki so se čuli in še neke stopinje. Kmalu se je pojavila izmed grmičja temna

postava in ob njej siva, dolga senca, ki je pritajeno lezla čez jaso.

»Wilson!« je zamolklo zaklical Dale.

»Tu. Imam jo, zdravo in nepoškodovano,« je odvrnil Wilson, se bližal visoki postavi in izročil utrujeno Bo Daleju.

»Bo, Bo, ali ste all right?« je drhtel Daleju glas.

»O, Dale, hvala Bogu in Jimu Wilsonu!« je vzkliknila Bo in se ga oklenila.

»Bo, jaz — mi vsi mu bomo hvaležni... Wilson ali bi zapustili tolpo?...

»Dale, o tolpi pač ni več sledu, kvečjemu, če ste pustili Burta, da je odnesel pete,« je odvrnil Wilson.

»Nisem ga ne usmrtil ne ranil, a prestrašil sem ga tako, da se ne bo zlepa ustavil... Wilson, ali so pomenili oni strelj bož?«

»Da, nekaj takega.«

»O, Dale, nekaj groznega je bilo. Vse sem videla. Jaz...«

»Miss, le pustite zdaj, boste že pozneje pripovedovali, ko ne bo mene zraven... Želim vam vsch sreč!«

Wilsonov glas je bil hladen, miren in je za spoznanje drhtel.

Bo je nenadoma prebledela, se približala banditu in mu stisnila roko:

»Bog z vami, Jim Wilson. Res ste Teksanec!... Nikdar vas ne bom pozabila — vse življenje bom molila za vas!...«

Wilson se je oddaljil in se bližal medlemu siju, ki je tlel tam doli pod borovci...

GAŠPER NEVIHTA:

ELI.

(Tožba teptanega naroda.)

Elī, elī,
lamma sabaktani,
zakaj pustiš, o Bog,
da umiramo zaničevani...

Elī, elī,
glej, opljuvāli so
obraz nam in oči,
sreč zavdali so.

Vem, da si,
dobri Bog, nad nami,
zagrni nas, zakrij
s toplimi rokami!

Te črne dni,
ta bridki, strašni čas,
Elī, elī,
o, ne pozabi nas!...

ST. PETELIN:

ŽELEZNA DOBA.

Če boš v našem muzeju (druga dvorana) ogledoval bogato zbirko iz železne dobe, se boš nehote zamislil daleč nazaj v preteklost. Predstavljal si boš silnega, do zob oboroženega prebivalca z Vač, ki drži v rokah železno kopje, na glavi pa se mu blesti bronasta, klobuku podobna čelada z grebenastimi okraski, izpod katere se mu bliskajo žareče oči, ki te opominjajo, da mu ne hodiš preblizu, ker bi te utegnil oplaziti s svojim dobro nabrušenim mečem. Morda pa ti bo še bolj ugajal stasit Šmarjetčan, ki je na boj pripravljen prikorakal iz utrjenega gradišča. V duhu napraviš izlet v Mokronog ali Podzemelj. Tu opaziš, če le malo odpreš oči, da ostane ženskam precej časa za lišpanje in kitenje, čeprav imajo opravka z gospodinjstvom, s prejo in drugimi domačimi deli. Le poglej lepe obeske, lasne igle, pasove, uhanke, prstane, obroče, zapestnice in vsakovrstne fibule prav okusno izdelane in v veliki množini. Podvomil pa boš takoj, da bi se z vsem takim nakitjem hotele lepiti današnje moderne ženske.

Žal, da ne moreš v resnici opazovati tako zanimivega življenja tedanjih prebivalcev. Koliko mikavnega bi vedel povedati! Tako pa je mnogokaj zavitega v temo in bo tudi ostalo. Vse to je davno minulo, kakor je minljiva vsaka stvar na svetu. Le nekaj dragocenih spominov na tedanje čase nam hranijo razna grobišča.

Prav za prav bi se moral šele sedaj čas imenovati železna doba. Sedaj, ko je moderna tehnika v silnem razmahu, ko imamo vse mogoče železne stroje in je skoro ves svet preprežen z železnimi progami, po katerih se vijejo železne kače. V dobi, o kateri govorimo, pa se javljajo šele skromni početki uporabe železa, železne obrti. Koncem drugega tisočletja pred Kristom je začetek železne dobe, najprej v Prednji Aziji, nato v drugih pokrajinah, ta-

ko na primer v Egiptu. Skiti so kmalu zasloveli kot dobri kovači. Asirci so znali spretno obdelovati železo in so izdelovali lepe čelade in meče. V Srednji Evropi se je pričela ta obrt razvijati v prvem tisočletju pred Kristom. Širili so jo, kakor tudi trgovino železnega blaga, brez dvoma Feničani. V začetku železne dobe sta nastali Ilijada in Odiseja. Grško naseljevanje ob raznih točkah Sredozemske obale in po otokih, kakor tudi vpliv Etruščanov, ki so stali v materialni kulturi jako visoko, še pospeši ta razvoj. Za naše, kakor za vse vzhodne alpske pokrajine, so važni zlasti Etruščani. Železo ni bilo splošno v rabi takoj in je bron zavzemal še vedno važno mesto. Prvi del železne dobe (tja do l. 500. pr. Kr.), ko se v obilni meri uporablja še bron, imenujemo pozno bronasto ali hallstattsko periodo. Hallstatt je mesto v Avstriji, in je eno najznamenitejših najdišč te dobe. Pisanih dokumentov iz te dobe še ni, kakor ne denarja, ostankov palač ali svetlišč, zato si še ne moremo ustvariti povsem verne slike tedanjega življenja. Orodja in orožja so pa našli v najrazličnejših oblikah, zlasti fibul. Na našem ozemlju so bila važna gradišča Glasinac blizu Sarajeva, okolica Otočca, Sv. Lucija, Ruše ob Dravi, Negova, dalje Rožek in Napoleonov vrh pri Beljaku na Koroškem.

Posebno znamenite so pa za nas Vače. Prve sledove nekdanjih naselbin so našli l. 1878. Odkopavali so tu več let in zbirka različnih predmetov se je namnožila. Dočim se je človek v kameni dobi skrival v duplinah,^{*)} pozneje prebival kot mostiščar ob rekah in jezicah, v bronasti dobi ob važnih trgovskih potih in rudarskih revirjih, se naseljuje sedaj povsod. Dostikrat se mu je

^{*)} V zadnjem času so našli sledove naselbin iz kamenne dobe tudi v Potočki jami na Olševi.

zdel najpripravnější gričevnat svet. Bivališča so bila pogosto zavarovana z nasipi in obdana z jarki. To so gradišča. Ko ogleduješ na Vačah in drugod izkopane predmete, opaziš številne velike žare (urne). Vse kaže, da so mrličje sežigali in v te žare shranjevali ostanke pokojnikov, le malokdaj so pokopali celo truplo mrliča. V žare so devali še vsakovrstno blago, zlasti nakitje, pokrivali so jih pa s kamenitimi ploščami.

Dolgo je trajalo, preden je železo povsem zamenjalo bron. V zgodnji hallstattske dobi najdemo splošno le malo železnih izdelkov, le ponekod jih je več, tako v pokrajinah vzhodnih Alp od Jadranskega morja do Donave, ker so tod kmalu začeli izrabljati številne železne rudnike. Železo je sprva redkejše in dragocenejše kot bron, zato rabijo železo le kot vložke na držajih mečev, pri nakitju itd. Ko pa je železa vedno več in več, začne izpodrivati bron, ne samo v izdelovanju orodja in orožja, temveč tudi pri fibulah, ki imajo dostikrat čolničaste oblike, druge so podobne očalom, tretje pa zopet nalikujejo loku. Ko postane raba železa že splošna, dobi bron večjo veljavo in iz njega izdelujejo le okrasno blago, bron služi odslej za izdelovanje nakitja. To velja splošno. Na Vačah so izkopali pogosto železno okrasje poleg bronastega orodja in orožja, in sicer iz starejše hallstattske dobe. V poznejših grobiščih pa se najde več bronastega okrasja, dočim so ostali predmeti železni.

Bojujejo se takratni ljudje z dolgimi meči, a čim mlajša najdišča raziskujemo, tem krajše meče bomo našli. Čelade z grebeni so redke in izhajajo iz starejše dobe (Vače), ostale so večinoma mlajše in etruščanskih oblik. Mnogo lepše kot žare in druge lončene posode so tako zvane situle, zgoraj široke spodaj ožje, podobne posodam za vodo, kakršne rabimo še dandanes. Najznamenitejša je vaška situla (v omari 6), ki so jo našli leta 1879. Na njej so upodobljeni vozovi, konji, vozniki, bojevniki, lovci, živali itd.

Predmeti ostalih številnih najdišč, zlasti na Dolenjskem, nalikujejo vaškim. V Smarjeti so dobili zlasti lepe žare, deloma okrašene. Najdbe iz okolice Mokronoga so številne in dobro ohranjene. V zbirki je žara z lepimi ornamentami. Večja naselbina je bila na Vinčevem vrhu na levem bregu Krke v žužemberški okolici, istotako v Podzemlju v Beli Krajini. Iz slednjega grobišča je posebno lepo ohranjen bronast meč (4). Večja je tudi zbirka z Dobrave, ki leži ob cesti Zužemberk-Frebneje, a kopja kakor tudi lepoticje ni več dobro ohranjeno. Velika gradišča, kakor Smagdalena pri Smarju, Smihel pri Postojni in v okolici Cerknice so bile hallstattske naselbine. Manjša najdišča so še: Strazišče pri Kranju, Kamnik, Bohinj, Železniki, Mengeš, Zelimlje, Javor, Korita pri Dobrovi, Golobinjek pri St. Jerneju, Črnomelj, Malence ob izlivu Krke v Savo itd.

Po številnih gradiščih sodimo, da je bilo prebivalstvo v naših krajih tedaj razmeroma gosto naseljeno, posebno na Dolenjskem. Življenje mu je gotovo potekalo dokaj mirno, vsaj spočetka te dobe, o čemer nam do neke mere priča razvoj umetnosti. Prebivalci so bili že dobri poljedelci, poleg tega pa še vedno lovci. Bivališča so bila lepša in udobnejša kot v prejšnjih časih. Vsekakor pa so bili dobri in izvežbani vojniki. Javlja se figuralna umetnost na posodah. Upodabljajo radi dogodke iz vsakdanjega življenja, kakor lov, vožnjo z vozom (vaška situla), drugod tkanje in ples. Oboževali so prirodne sile, pokojnike so jako spoštovali. Obrambne stavbe, varovalni nasipi in jarki se gradijo pozneje, zlasti proti koncu hallstattske dobe, kar spominja na popolnoma vojaško ureditev.

Zadnji odsek prazgodovine, neka od l. 500. pr. Kristom dalje, imenujemo latensko dobo, po znanem najdišču La Tène ob severnem obrežju Neunburškega jezera v Švici. Železnih predmetov, tako orožja in orodja kakor tudi obilico najrazličnejših posod so

našli tu silne množine. Železo je sedaj že skoro popolnoma izpodrinilo bron in opaža se že večja izvežbanost v izdelovanju vsakovrstnega železnega blaga.

Kultura prejšnjih dob je vzknila na jugu, oziroma na vzhodu in se odtod širila proti severu. Sicer je tudi kultura latenske dobe nastala pod vplivom one z juga in vzhoda, a središče njeno je v zapadnem delu Evrope, v Franciji. Nosilci te kulture so Kelti ali Galci. Današnja Francija je bila nekoč nekako veliko vojaško taborišče. Kelt se je ponašal z veliko krepko postavo in nenavadno hrabrostjo. Močna, krepka njegova rast se ni skladala s prirojeno živahnostjo in nemirnostjo. Kelti so bili združeni v plemenih, živeli so tudi v mestih, kjer se je razvila obrt in trgovina. Kelte prvi omenja Grk Hekataios (okoli 550—480). Prišli so kmalu v ozke stike z Iberci, Ligurci in Retijci. Ili-ri, ki so prebivali na našem ozemlju, so se polagoma pokeltili.

Glavna najdišča te dobe pri nas so ob Bači, Planina v Vioavski dolini, Šmihel pri Postojni, Mokronog (Slep-

šek), Slavina pri Mokronogu, Šmarjeta in Podzemelj. V početku latenske dobe so meči kratki in koničasti, pozneje pa vedno daljši in bolj okrogli. Cezar, pa tudi Livij opisujeta boje, v katerih so Kelti rabili dolge meče. Pri mečih opazimo često verižice iz podolgovatih členov. Sekire so široke, istotako tudi kopia. Fibule se razlikujejo od hallstattskih, zapestnice, tudi steklene, so velike, močne, često olepšane z vzboklinami. Različnega nakitja iz latenske dobe ni mnogo, priljubljeno pa je tako iz emaila, pisanih biserov, stekla in koral. Na mečih, kakor tudi na drugih predmetih, se najdejo pogosto podobe živali ali pa rastlin. Pri zadnjih ne posnemajo točno narave, temveč rabijo precej geometrične oblike. Poljedelstvo, zlasti pa obrt in trgovina, sta tedaj jako napredovali. Mrličje navadno pokopavajo nesežgane, tako na ozemlju Francije in zapadne Nemčije, pri nas pa se je običaj sežiganja mrličev še ohranil v veliki meri, kar znači vpliv prejšnje dobe.

SEDMOŠOLEC FR. PUŠNIK:

KAKO SEM PREŽIVEL POČITNICE KOT DELAVEC.

Že precej časa poprej, preden so se pričele počitnice, sem jih sklenil porabiti tako, da bom šel delat v trboveljski premogokop. Do tega sta me privedla dva nagiba: Glavni, ker je bilo pač treba zaslužiti nekaj za knjige in najpotrebnejšo obleko, drugi pa, ker sem si želel priti vsaj malo v ožji stik z delavstvom in nekoliko spoznati njegov položaj.

Zato sem vložil takoj prvi dan počitnic pri ravnateljstvu premogokopne družbe v Trbovljah prošnjo, da bi dobil za dva meseca kako lažjo službo. Dobil sem jo in obratovodja mi je napisal v delavsko knjižico: »Vozač na

separaciji.« (Separacija se imenujejo prostori, kjer se premog čisti kamenja in prsti, ko pride iz rova.)

Na separaciji sem se predstavil višjemu pazniku, ki je pregledal moj sprejemni list, malo skomignil z rameni, češ, kakšno delo naj ti dam, nato pa naročil drugemu pazniku, naj me odvede do mesta, kjer izbirajo delavci premog.

Paznik me je privedel do predde- lavca, ki nadzira delavce pri izbiranju premoga. Ta me je namestil pri izbirališču, mi pokazal par kosov premoga in me prepustil samemu sebi. To izbirališče si najlažje mislite kot kakih

10 m dolg, 1 m visok in 1,5 m širok votel kvader, ki je položen v vodoravni legi. V ta prostor prihaja premog naravnost od kopačev v rudniku. Ta premog pa ni čist, ampak mu je primešano kamenje in prst, včasih v večji, včasih v manjši meri. Premog je treba sedaj očistiti kamenja in prsti. Drobnejših kosov se drži časih toliko prsti, da jih moraš prati še z vodo. Moje delo skozi dva meseca je torej obstajalo večinoma v tem, da sem izbiral kamenje in prst iz nakopanega premoga. Zato bi se bil moral imenovati pravilneje »izbirač« in ne »vozač« na separaciji.

Predaleč bi me vedlo, če bi hotel opisati vse stroje, ki pomagajo pri izbiranju premoga; kdor tega dela nikdar ni videl, bi ga tak opis tudi ne zanimal. Povem naj rajši, kako se je godilo meni samemu. Dočim sem se prvi dan čudil, zakaj me je paznik, ki me je pripeljal na delo, vprašal, ali poznam premog, sem pozneje, ko sem moral izbirati, takoj uvidel, da ni to za novince nikakor najlažja stvar. Ko bi človek lahko počasi izbiral, bi že šlo, toda največkrat je treba hiteti na vso moč in ni časa, da bi šele ugibal, ali je premog dober ali ne. Kadar je premog blaten, ga sploh ne moreš presojati drugače kot po teži; dober premog je lahek, slab, t. j. s prstjo in kamenjem pomešan, je težak.

Vsakemu novincu se ob izbirališču dozdeva, da se sam vozi venomer naprej, četudi stoji v resnici mirno na enem mestu; tak vtis povzročajo plošče s premogom, ki se premikajo neprestano mimo njega. S tem se seveda želodec noče sprijazniti in skoro vsakemu postaja prve dneve slabo. Meni se sicer kaj takega ni dogodilo. Drugi delavci so me pa vendar vedno po strani pogledovali, da mi je bilo že precej sitno; mislili so namreč, da mi je slabo, ker sem bil bled, kot sem vedno.

Na delu mi je bil čas neznansko dolg. Osem ur dela doma in osem ur

dela pri izbiranju premoga je namreč velika razlika! Pa bi si kdo mislil, da smo lenuharili, ali pa da je bil le meni kot začetniku čas dolg, drugim pa ne. A ni tako. Glavni vzrok tega dolgega časa leži v tem, ker mora delavec skoro neprenehoma sedem ur in pol stati poleg izbirališča in delati neprestano isto delo: izbirati premog, razen če se dogodi kaka nezgoda, kar je sicer, hvala Bogu, redko. Saj se človek tudi pri učenju najhuje utruji, če študira dalje časa le en predmet. Jasno se kaže ta dolgotrajnost časa tudi v tem, da vsak delavec pri izbiranju premoga zelo težko izhaja brez ure; kajti ni hujšega, kot v tistem dolgočasju viseti v negotovosti in ne vedeti, koliko je ura. Vsak seveda nima ure; zato pa sprašujejo po uri vsi tistega, ki jo ima, in temu bi zlasti proti koncu šihata (delovnega dne) skoro ne kazalo drugega, kot da bi obesil uro na kak steber, češ, sedaj pa glejte nanjo kolikor hočete!

Vsakemu, ki misli, da delavec lahko prenese več kot 8 ur dela, bi svetoval, naj gre za par mesecev izbirat premog, in kmalu bo spoznal, da je osem ur takega dela za človeka popolnoma dovolj. Seveda je mnogo takih, ki poleg svojega šihata delajo še nadaljnjih 8 ur, a k temu jih primora beda in njihove družinske razmere. Taki delavci, ki delajo večkrat po 16 ur dnevno in počivajo le kakih 7 ur, so res veliki reveži. Utrujenost se jim bere že z obraza. Dostikrat sem jih opazoval, ko smo se peljali z dela, kako so jim klonile glave na prsi in kako je marsikdo zadremal.

Zelo čudno se mi je zdelo, da nimajo delavci pri izbiranju premoga ob desetih dopoldan nikakega odmora, kot ga imajo v drugih obratih, da bi pojedli kruh, ki ga prinesejo s seboj od doma. Tako pa mora vsak delavec pojesti kruh med delom; z eno roko izbira premog, v drugi pa drži kruh in jé.

(Konec prih.)

DELO najmlajših

JOZA ZABKAR:

ZVONČKI.

»Mamica, pa še tiste — tiste lepe bele zvončke. Kako rad bi jih, mamica. Da jih samo pobožam...«

Tiho se je nagnila mamica čez posteljo — težko ji je bilo. Po licu je polzela velika, utrujena solza in se izgubila na mehki odeji. Gledala mu je v nedolžne oči in iskala besedo...

»Tam zunaj, glej, mamica, tako lepo sije solnce. V livadi so tako lepi beli zvončki. Ali čuješ, mamica, kako se pogovarjajo. Ah, ti beli zvončki.«

»Zdrav boš in pojdeva ponje, Vanček.«

»Ne, ne, mamica! Ali čuješ? Mehki glasovi, pa kar preko polj in travnikov z livade: Vančka ni več k nam; umrl bo. Ah, pusto je v livadi.«

»Vanček, spanč kaj!«

Mamica je stopila k oknu in ga narahlo priprla. Kakor da išče ljubezni, je zrla za solncem.

Vanček je zrl v strop in molčal.

Večerne zarje so žarele nad gorami. Lahen veter je silil čez polje — sladek vonj pomladanskih rož se je topil v večernem mraku. Kakor tajna slutnja je visela zavesa na priprtem oknu. Solnce se je zadnjič uprlo v sobo in mehko poljubilo Vančka na blede lička. Suhi, drobni obrazek se je topil v večernih polusencih. Pred Marijo je gorela lučka; plaho je trepetal plamen, se poganjal, umiral v polmrak in izdihnil...

Mamica je prišla po prstih v sobo. V težki slutnji se je sklonila nad posteljo — iz ust ji je dahnilo bridko:

»Vanček — ah, ti moj ubogi fant!«

Prekrižala ga je na čelo in ga vroče poljubila na suha ustka: »Ti ga varuj!

Ne vzemi mi ga, otroka, ki ga ljubim!«

Ustka so se zganila in v polsnu je zakical Vanček: »Saj ne bom umrl, mamica. Zvončki, ah ti zvončki...«

Stopila je mamica iz sobe; bila je trudna in stara.

»Pa bi mu le prinesla zvončkov, Lojzka, ko jih tako želi.«

»Bom, mamica. Takoj grem ponje.«

Solnce je sijalo, kakor še nikoli. Zunaj je bila pomlad; zunaj je bilo zdravlje, življenje...

*

Vanček je bil žalosten in je molčal. Nič več ni hrepenel po zvončkih. Mamico, ki je jokala ob postelji, je gledal in ni jokal. Sestro, ki mu je prinesla zvončke, je samo pobožal in ni rekel besedice. Zvončki so ležali na odeji — kakor pohojeni, oveneli...

»Zunaj je toplo pomladansko solnce. Glas zvončkov na livadi je žalosten. Mamica, jaz bom umrl!...«

Vrgel se je iz postelje in zahrepenel k oknu, da bi videl solnce, življenje...

Solnce je zašlo. Lučka pri Mariji ni gorela več. Vanček je umiral. Sladek nasmeh mu je igral na ustkah. V roki je stiskal Jezuščka in ni popustil...

Bel golobček je zletel skozi okno in bežal za solncem v zarjo. Večerne polusevence so se zgrnile in skozi zaveso je dihnil topli pomladanski veter.

Vanček je odšel z angelčki v nebo.

Vančka smo pokopali. Na grob smo mu nasuli lepih, belih zvončkov.

Na livadi je ugasnilo življenje. Gaj je sameval — sladko pomladansko solnce nima zame več ljubezni, odkar ni Vančka.

PROBNO BLAGO

LITERARNI POMENKI

V.

Artistični jezik se javlja vselej, kadar je subjektivno jezikovno doživljanje racionalno in teži za določenim smotrom v izrazu. Je torej zgolj individualizirana jezikovna tehnika. Kjer je tak jezik le slučajno sredstvo v službi višjega smotra v pesniškem oblikovanju, je pomemben, konstruktiven element; kjer pa vztraja v izključni in dosledni subjektivnosti in mu je le za nekaj samosvoj blesk ter skuša pretvoriti obliko v svoj osebni izraz — tedaj vpliva kot orodje in ne kot organ — pesnikovaški in ne pesniški, torej destruktivno. Virtuoz se postavlja z njim, ker je krepek v risanju in slikanju, toda je ledenomrzel; poantiran je in točen, toda oster, hektičen in zveržen, podajajoč predmete le zunanje, navidezno združene, ne pa v živi celoti. Artist vidi v formi zgolj tehniko in računa z vsakokratnim okusom. Forma mu ni telo in postava, marveč maska in fantom. S svojim artističnim jezikom ne ustvarja podob, temveč figure, ne podaja glasbe, no muzicira. Strofa mu je samo shema, šablona, ki jo zavedno in z lahkoto obvlada. Njegova besedna umetnost je — besedno igranje. Aretino je uvedel ta artistični način izražanja v evropsko književnost. V tem pravcu gre tudi ves ekspresionizem današnjih dni, kar morete ugotoviti skoraj od slehernem naših modernih. Vrednost tega podajanja je zavedno šolanje jezika, obogatitev in uglajenost tehničnega aparata in jačjenje oblikovalne volje. Stvariteljski element pa ni tako jak, iskrenost zabrisana, medla; vpliv takega dela: po zunanji formi teatraličen, vsebinsko pa omejen.

V simboličnem jeziku doseže objektivno doživljanje svojo najvišjo stopnjo na poti do ideje. Javlja se, ko se prelije snov sama v idejo in vsebino, ko se objektivno usmerjeni jezik oddalji od subjektivnega pradoživljanja, rekel bi, v prostornost abstraktne vrednote. Je jezik tihe notranjosti in njeno tajno tolmačenje. Vse osebnostno, kar je ostalo iz doživljanja in privajene tehnike, je prešlo v tajno čiste biti, postalo samo prilika in primera in sila, ki tolmači. Ker živi iz tihega zamaknenja v poslednje in stalno bistvo vsega, izvira iz tega njegova umerenost v izrazu, dalekosežna gesta in sonoren, uklenjen zvok pomembne besede. Primer zanj imamo v sakralnem jeziku liturgije, v katerem se je vtelesil duh občestva. Kjerkoli se javlja simbolični jezik v profanem pesništvu, je izraz najglobljih in

najvišjih spoznanj in dognanj. Tako v Danteju, Shakespearu, Calderonu, Manzoni, v poslednjih delih Goethejevih, Ibsenovih in še v drugih vrhovih tu in tam. — Onemu, ki vstvarja v tem jeziku, je forma posvečena in sveta, vrednota in simbol; doživlja jo kot dejanje in delo in dogmo. Umetnina, podana v tem izbrušenem in dognanem jeziku, je vedno učinkovita in njen vpliv je trajen.

Tako smo videli v kratkem, da pesnenje ni igranje, ni delo, ki bi ga zmoget vsak, ki pozna črke in zna zapisati besedo. Beseda, jezik, je skrivnost, ki jo redki doume in obvlada tako, da bi mogel z njo — ustvarjati. Zato: kdor se pripravlja, da stopi v hram umetnosti besede — pesništva, naj ne bo lahkomisljen. Pretehta naj se in presodi! Kolikor sem doslej mogel ob Vaših pošiljках ugotoviti, ste do kraja vsi še lahkomisljeni, ko menite, da obvladate pesniški jezik, v resnici pa še navadnega ne zmorete!

Metod K.: Pesem, ki ste jo posvetili »Materi«, je pač dosegla svoj namen, če ste jo vporabili ob materinskem dnevu. Prisrčna je res, a oblikovno še prešibka, da bi mogla v »Mentor«. Če ne bi moral biti kratek radi prostora, bi Vam opiljeno v odgovoru priobčil, da bi videli, kako bi se morala glasiti. Tudi v »Hrepenenju po pomladi« niste našli pravega izraza. Mogoče boste ob letu mater in pomlad lepše pozdravili!

M. Bohorič: Proza in pesem kažeta, da se boste naredili; poslano pa še ni godno.

Krajnikov: Res je, da »Mentor« ni nikak visoko stoječ literarni list in da je kolikor toliko namenjen le začetnikom, a prav zato skuša svoje mlade sodelavce uravnati in obdržati na poti, ki meni, da je njihovi stvariteljski moči primerna. Prav radi tega pa nismo doslej priobčili še nobene Vaše stvari, dasi ne moremo reči, da nimate talenta. Imate ga, vse Vaše pošiljke ga pričajo, a svobodni verz — izključno tega uporabljate — Vas zaveja v gostobesedno nediscipliniranost, ki ubija sicer lepe invencije in motive. Poskusite s tradicionalnim verzom; verujte mi, da z njim na modernosti prav nič ne izgubite, ako ustvarite v njem — dobro pesem.

Marijan Krystszewskij: »Spomin na lepi zimski dan« je lepa šolska naloga — nič več.

Lavoslavov: Nič nisem mogel izbrati iz Vaših pesmi, ki so še vse začetniško šibke. Vi-

di se, da sodobne naše pesmi še ne poznate, ker sicer ne bi bila z apostrofofom taka prijateljca. Slovnico in stilistično tudi še ne obvladate jezika. Ko se obrusite in uglasite, bomo dobili v Vas novega epika, ako znamenja ne varajo.

Gojmir: »Studenček« me je bolj navdušil kot »Izginja solnce«, vendar Vam manjka še dosti, dosti.

Alena Trpotec: To pot nič.

H. F.: Prva in zadnja kitica »Slovesa« bi še bili, dasi je motiv obrabljen in jezik starinsko neokusen, v srednji kitici ste jo pa polomili, kar naj izpriča verz: »Pismo eno, dva ali trije! Nič, nič!

Slavinov: Se nič. Zadnja pošiljka je celo slabša od prejšnjih.

Vladimir Vladin: Prešibko, prešibko, kar pa naj Vas ne straši, da ne bi nadaljevali in se še kaj oglasili! Zgrabite kak drug motiv, čemu bi se mudili vedno ob grobovih!

B. Slovan: Ob Vaši novi pošiljki sem mogel ugotoviti, da napredujete, vendar mi tako zastarelo podajanje ne ugaja. Rad bi bolj sveže dikcije, ki bi dihal sodobnega človeka.

Ljubislava: »Veliko noč« bi kar natisnil, a zdi se mi, kakor bi jo že neke bral ali šlisl deklamirati. Če se motim, me obvestite!

M. D.: Kakor bi bil Vaš izgubljeni študent v pesmi »Na stara leta« resen opomin temu

ali onemu dijaku, ga le ne priobčim, ker je le kolikortoliko spretna verzifikacija.

Stanko: Poslani pesmi nista še taki, da bi ju mogel priobčiti. Koliko ste napredovali, ne vem, ker lansko leto je prebiral pošiljke za »Pomenke« nekdo drugi.

Onjegin: Priobčimo polagoma vse!

Z. Vr.: Vašega pisma sem bil vesel. Ustregli Vam bomo. Kar se tiče psevdonima, ni, da bi morali ohraniti vedno istega.

Barjanski: Nič posebnega, a mogoče le priobčimo.

Iztok: »Na Golgoti«, »Večerni vzdih« in mogoče še »Nisem vreden« priobčimo. Druge niso tako dobre. Oglasite se še kaj!

V. V.: Bo.

Vanjuša: Naj Vas ne vznemirja, ako Vam vedno ne odgovorim. Vaše pesmi so že tako dobre, da morete mirno čakati, kdaj izidejo v listu. Če bi katere ne priobčili, naj Vas tudi ne žalosti: je že kaj v njej, ki jo kvari. Tako mi oba »Nocturna« prav močno ugajata, le v drugem imam radi one prve apostrofije Apolona pomisleke, ker se mi zdi, da ni v sozvoku z osnovno mislijo. Pozdravljeni!

Iv. Pučko: »Spomladi v gozdu« bi priobčili, če bi ne bili prav v zadnjih številkah tako na tesnem s prostorom. Je najbrž šolska naloga, a ste jo lepo, živahno napisali. Pridno delajte, pa pošljite še kaj!

KNJIGE IN ČASOPISI

KNJIŽEVNO PISMO.

Ivo,

hvala Ti za kartico in še za obširno pismo. Izmed knjig, ki sem Ti jih v svojem poslednjem pismu omenil, si utegnil prečitati torej le »Anjuto« A. P. Čehova. Ostale si zapisal v »novi katalog moje knjižnice in spe... Morda Ti pride kdaj tak katalog prav. A za vselej si zapomni, da moraš iskati in stikati za lepimi in dobrimi knjigami s a m, če hočeš, da Ti bodo prava odkritja — in ne smeš čakati, da Ti kane vsa »knjižnica in spe« iz mojih vrstic. Potlej bi Ti še kataloga ne bilo treba!

Čehov, praviš, je težak in nekako enoličen. Prav imaš in vendar nimaš prav. Melanholik — to je Čehov zares, in velik pesimist. A tega ne pozabi, Ivo, da je pesimist take baže za čistim optimistom prvi — če ga v nekem smislu celo ne prekaša. Glej, sama od sebe se mi vsiljuje v pero primera s Cankarjem. Ali ni baš človek, ki ima tako prodirno oko, da mu ne uide nobena potankost skrite krivice, zatajenega ponižanja, in sploh vsega, kar nam ne more delati veselja — mar ni baš tak človek na dnu veren, upanja poln, ko prikazuje vse to in — pomisli — si jemlje mujo, posvetiti svoje življenje prikazovanju vsega tega? — ali ni, reci mi, boljši od optimista, ki ničesar ne vidi razen sinje bodočnosti, do ka-

kršne se človek iz dneva v dan vedno enako revno živeč, sploh nikdar na tem svetu povzdigniti ne bo mogel? To, da se ne varaš in mamiš, da ne zapiraš oči ali vtikaš glave v pesek kakor noj, trobentač svoj naivni optimizem v vse vetrove — ampak da vse trezno pregledaš in premisliš, pa kljub temu ne izgubiš volje do življenja: to, Ivo, je nauk, ki si ga moraš zapisati v katalog zraven imena Čehova... in zraven Cankarjevega takisto.

Ko sva se pomenkovala z ženo, da Ti morava poslati za veliko noč kako lepo knjigo, sva oba hkrati rekla: Preglja. Naročil sem torej pri založnici — Jugoslovanski knjigarni — naj Ti ga pošljejo. Tako torej prejmeš, upam, istočasno s tem pismom štiri zvezke izbranih spisov Ivana Preglja. Morda vendarle že kaj poznaš tega pisatelja, čigar doslej izišle zvezke izbranih spisov lahko zapišeš že v katalog svoje v resnici obstoječe knjižnice. Kljub temu pa Ti hočem danes napisati nekaj o njem. Res je, da ga moreš prav spoznati le iz njegovega dela, ki govori dovolj jasno o njegovih težnjah, a morda Te bo vendarle zanimalo, prečitati prej še naslednje vrstice:

Vsi štirje zvezki so tako rekoč polni slovenske zgodovine in slovenskega zemljepisa. Naša zemlja Ti bo zaživela — ne morda kakor je prav zares nekdaj bila, ampak tako, ka-

kor more umetnik nekaj preteklega obuditi k življenju iz svoje po zgodovinskih virih skoroda nezavedno podprte domišljije, dasi v resnici prav tisto, kar čitaš, preteklo ni bilo. A skozi poudarek žive priče pisateljeve, v nekdanje čase presajene domišljije, zveni nekaj

zares nekdanjega, nekaj zares preteklega, junakega. Tako se poraja vsak mitos, kajti česar niso znali ljudje ohraniti za poznejši čas pri življenju, je nujno potisnjeno v okvir mitosa. Mitos pa ima svojevrstno življenje — razlago mu daš tako, kakor si jo tvoj v sodobnosti zasidrani duh poželi — in pri tem mitos, glej, nič ne trpi; ker je mitos na svetu zato, da veže notranjost z notranjostjo, ne zunanost z zunanostjo. To poslednje, Ivo, moraš tolmačiti tako, da so gola zgodovinska dejstva plod nekega razburkanega, jakega, napetega notranjega dogajanja, ki se v številkah, točnosti in verodostojnosti v smislu zgodovinske vede prav izraziti ne da. Tu je potrebna notranja vez med vekovi, vpogled v »delavnico« časa, ki oblikuje duha. Mitos, ki to delo opravlja, nikdar ne izumre. Danes skrbé novine zanj, nekdanj so skromne kronike ali pridnega razumnika zapiski. Le bistra, vse zunanje pripomočke nadvladujoča umetnikova domišljija more napraviti sintetično podobo preteklih, za nas »mitoloških« časov. Tako-le, mislim, boš znal prav gledati v zgodovinsko povest.

In v Pregljevo zgodovinsko povest še zlasti le tako, kajti ves čas imam pri tem premišljevanju baš njega pred očmi. Pregelj nam ustvarja mitos slovenskega ljudstva, kakršno je bilo, a mi zanj več ne vemo. Če bi ne živela v teh povestih (nič za to — ali morda še bolje — če skozi domišljijo pisateljevo) bi ne bilo naše preteklosti — odrezana bi bila, navezana na nekoliko suhih številk in dogodkov, ki ničesar zanimivega, ničesar v svojem doraščanju, v svojem življenju nam bliznjega in vrednega ne povedo. —

Pregljev slog in jezik njegov sta posebne obravnave vredna. Če se vglobiš v kateri koli njegov stavek, spoznaš pač slovnično pravilno in neoporekljivo ogrodje — a takoj začutiš, kako je Pregelj mojster graditelj stavka, stvaritelj v pravem pomenu besede: prelepa slovenščina, ki je v stavek skrbno in premišljeno vlita, kakor v lepo stekleno posodo žlahtno vino, ki ima v sebi zagonetko odsevivov...

Tolmin — e, to pa je že drugo poglavje. Prav za prav bi ga bil moral postaviti prav na vrh, kajti v njem je pisateljeva prva in glavna skrivnost: Tolmin, ožja pisateljeva domovina, je vir mitosa Pregljeve slovenske zgodovine — Tolmin je začetek in konec sleherne njegove pesniške vizije. In prav zato, ker se je tako ukoreninil v tem ozkem in malem koščku zemlje, prav zato je dojel tako — rekel bi: nezmotljivo — sleherno drugo skrivnost rasti.

Vidim, da sem popisal že več kot preveč listov s svojim kramljanjem.

Iskreno mi bodi pozdravljen za veliko noč: Hristos voskresel!

Tvoj s. š.

Škorec. List za zabavo 6. c v letu 1929—30. Ilustratorja Stane in Drago. Izdajatelj in urednik Rb—ič. Uredništvo v 6. c na realni. Tiskarna pri uredniku! — »Škorec« izhaja vsak mesec enkrat.

Ta naslov in podatki niso nič posebnega, razen imena lista morda in pa to, da sem jih zbral iz raznih števil, ker niso navedeni povsod enako in ne na istem mestu. Gre za zavoden list, kakor jih je izhajalo že več, jih izhaja in jih, upamo, še bo. — Zdi se mi pa list pomemben radi svoje opreme in celotne ureditve. Ilustriran je razkošno. Akvarel, svinčnik, tuš, rdečilo, fotografija, barvast papir: vse mora prihiteti na pomoč, da naredi list ilustrativno zares izredno pester in živ. Med mnogoštevilne slike se je, rekel bi, vrnil tekst, napisan večinoma s pisalnim strojem: kratki potopisi, spomini, pesmice, parodije, raznovrstna poročila o knjigah, dogodkih, vremenju, nagradah itd., šale, anekdote in slično. Za prilogo pa še (v novoletni številki 1930) »emljevid bodoče Slavije — po znani »od Urala do Triglav«. Besedilo samo, leposlovno in poučno, se izvečine sicer čedno bere, ni pa nič

posebnega; pač pa je zanimiva razporedba. V hoteni neurejeni urejenosti se meša besedilo z ilustracijo in drugim besedilom, tako da naletiš n. pr. sredi poučnega sestavka na reklamno notico ali samostojno sliko, ki ni nič v zvezi z besedilom, ali na »vic« in podobno, nakar se nadaljuje spet članek. Vse to dela list prav svojevrsten. Vsaka številka je v sebi zakrožena celota, saj more »izhajati« list radi

originalnih ilustracij naravno samo v enem izvodu.

List je zares čeden, stoji visoko nad podobnimi zavodnimi listi in dela čast uredniku, ilustratorjem in vsemu razredu (6. c na realki v Ljubljani, realno-gimnazijski oddelek). Urednik Mentorja pa prosi svojega tovariša pri Škorcu, naj bi mu blagovolil pošiljati svoj list v zameno (proti vrnitvi) ali ga pa za primerno nagrado odstopiti za Mentorjev arhiv.

DIJAŠKI ŠAH

(Urejuje Bogo Pleničar.)

III. KONČNE IGRE.

3. Tekoč in skakač proti kralju.

Tudi v tem slučaju je mat vedno dosegljiv, vendar samo v onem kotu deske, katerega polje je iste barve, kakor polja, po katerih se sme gibati predmetni tekač. Če je torej tekač na belem polju, moramo tudi sovražnega kralja pripeljati v kot na belo polje (a8 ali h1). Treba je najprej sovražnega kralja pripeljati na rob deske, kar storimo s pomočjo lastnega kralja in skakača na ta način, da s skakačem igramo tako, da z njim ogražamo polja druge barve kakor je ona, na kateri se giblje tekač. Za sovražnega, odnosno preganjanega kralja je nasprotno najbolje, da skuša priti v kot deske tiste barve, na katero ne more nasprotnikov tekač. Če je tekač n. pr. na belem polju, tedaj je za črnega najugodnejše a1 ali h8.

V poziciji: beli Kf6, Lf5, Sg5 (tri figure), črni Kh8 ena figura), bi bilo igrati n. pr. sledeče:

1.) Sg5—f7+	Kh8—g8
2.) Lf5—e4	Kg8—f8
3.) Le4—h7	Kf8—e8
4.) Sf7—e5	Ke8—f8
5.) Se5—d7+	Kf8—e8
6.) Kf6—e6	Ke8—d8
7.) Ke6—d6	Kd8—e8

Če bi v 7. potezi črni igral Kd8—c8, tedaj bi moral beli odgovoriti z 8.) Sd7—c5, Kc8—d8, 9.) Lh7—g6 itd.

8.) Lh7—g6+	Ke8—d8
9.) Lg6—f7	Kd8—c8
10.) Sd7—c5	Kc8—d8
11.) Sc5—b7+	Kd8—c8
12.) Kd6—c6	Ke8—b8
13.) Kc6—b6	Kb8—c8
14.) Lf7—e6+	Kc8—b8
15.) Le6—d7	Kb8—a8
16.) Sb7—c5	Ka8—b8
17.) Sc5—a6+	Kb8—a8
18.) Ld7—c6+ mat	

Mnogo hitreje se more matirati sovražnega kralja, če ima slabše stranka še enega pešca. V naslednji poziciji n. pr. se more doseči mat že v 6. potezi: beli: Kc6, Sd7, Ld6 (tri figure), črni: Ka6, pešec b5, 2 figuri.

1.) Ld6—b4	Ka6—a7
2.) Lb4—c5+	Ka7—a8 (Najbolje!)
3.) Kc6—b6	b5—b4
4.) Kb6—a6	b4—b3
5.) Lc5—d6	b3—b2
6.) Sd7—b6 šah mat.	

(Nadaljevanje sledi.)

San Remo.

Od leta 1899., ko se je vršil v Londonu veliki mednarodni šahovski turnir, na katerem so sodelovali skoro vsi takratni največji šahovski matadorji še ni beležila šahovska zgodovina pomembnejšega turnirja, kakor je bil letos v San Remu. Dr. Lasker, ki je takrat kot prvi zmagovalc imel 4½ točke več kot njegov najbližji tekmeč, je vzbujal s svojo zmago v vsem šahovskem svetu velikansko začudenje. Dr. Aljehin je v San Remu uresničil nekaj skoro nemogočega, nadkrilil je visoko vse svoje velike prednike in znova pokazal, da je nepremagljiv v svojem velikem šahovskem geniju. Od 15 partij s prvostnimi svetovnimi vele mojstri, kakor so Niemcovič, Bogoljubov, Rubinstein, dr. Vidmar, Spielman, Tartakower, itd. je dr. Aljehin dobil 14 točk. To je sijajna zmaga, za katere pravilno oceno ni besed. Aljehin je mojster najboljših lastnosti, njegova izredna tehnika, objektivnost, njegove analitične sposobnosti, njegova bujna in zopet usmerjena fantazija, vse je vredno občudovanja. Po San Remu je postal tudi njegov tekmeč Capablanca drugačnega mnenja glede zmage naslednjega matcha za svetovno prvenstvo. Aljehin je prejel prvo nagrado v znesku 10.000 lir. Drugo nagrado je prejel Niemcovič z 10½ točkami v znesku 6000 lir, tretjo s 10 točkami Rubinstein v znesku 4000 lir, četrto z 9½ točkami Bogoljubov v znesku 3000 lir in peto z 9 točkami Yates v znesku 2000 lir. Slede Ahues z 8½ točkami, dr. Vidmar in Spielmann vsak po 8 točk, Maroczy in dr. Tartakower vsak po 7½ točk, Colle in Knoch vsak po 6½ točk, Araiza 4½ točke, Monticelli 4 točke, Grau 3½ točke in konečno Romi 2½ točke. Nagrado za najlepšo partijo v San Remu, ki jo je ustanovil Amerikanec J. S. Turower sta prejela ex aequo mojstra Ahues in Monticelli za njune krasne igre z Bogoljubovim. V naslednjem prinašamo krasno partijo s San Re-

ma, igrano v 3. kolu, januarja 1930 med dr. Aljehinom in drugim zmagovalcem A. Niemcovičem. Popis igralcev na sanremškem turnirju priobčimo prihodnjič.

12. partija.

(Igrana v 3. kolu velemejstrskega turnirja v San Remu, januarja 1930.)

Beli: dr. Aljehin.

Črni: A. Niemcovič.

1.) e2—e4	e7—e6
2.) d2—d4	d7—d5
3.) Sb1—c3	Lf8—b4
4.) e4—e5	c7—c5
5.) Lc1—d2	Sg8—e7
6.) Sc3—b5!	Lb4×d2+
7.) Dd1×d2	0—0
8.) c2—c3	b7—b6
9.) f2—f4	Lc8—a6
10.) Sg1—f3	Dd8—d7
11.) a2—a4!	Sb8—c6
12.) b2—b4!	c5×b4
13.) c3×b4	La6—b7?
14.) Sb5—d6	f7—f5
15.) a4—a5!	Se7—c8?
16.) Sd6×b7	Dd7×b7
17.) a5—a6!	Db7—f7
18.) Lf1—b5	Sc8—e7
19.) 0—0	h7—h6
20.) Tf1—c1	Tf8—c8
21.) Tc1—c2	Df7—e8
22.) Ta1—c1	Ta8—b8
23.) Dd2—e3!	Tc8—c7
24.) Tc2—c3!	De8—d7
25.) Tc1—c2	Kg8—f8
26.) De3—c1	Tb8—c8
27.) Lb5—a4	b6—b5
28.) La4×b5	Kf8—e8
29.) Lb5—a4	Ke8—d8
30.) h2—h4	Dd7—e8 in

se nato takoj vda, ne da bi čakal na smrtni udarec belega z 31.) b5

Šahovske novosti.

Turnir reformirane šahovske igre se je vršil v Berlinu na pobudo iznajditelja ing. Norberta Voss-a pod vodstvom šah. mojstra Kagana. Od 6 udeležencev tega turnirja je zmagal na prvem mestu Ahues s 5 točkami. O reformirani šahovski igri bomo še ob priliki spregovorili.

Svetovna šahovska zveza ima letos svoj 7. šahovski kongres v Hamburgu od 12. do 27. julija. Na ten kongresu ne bo vodstvo delalo nikakih razlik med amaterji in poklicnimi igralci.

Nizza. 16. februarja se je pričel v Nizzi mednarodni šahovski turnir, na katerem je zmagal prvi z 9 točkami dr. Tartakower, drugi z 8½ točkami Snosko-Borowski. Slede Kostič, Colle, Maroczy itd.

New York. Mojstrstvo za New York je dobil Herman Steiner v matchu z J. Bernsteinom.

Zagreb. Šahovski turnir za prvenstvo srednjih šol je končal z zmago Srednje tehniške šole.

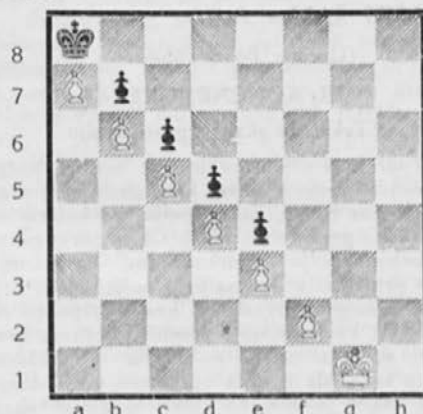
V Ljubljani se te dni igra lokalni šah. turnir za prvenstvo Ljubljane.

Problem šte. 13.

Končnica s pešci humorističnega okusa od P.

Beli: Kg1, pešci a7, b6, c5, d4, e3 in f2; skupaj 7 figur.

Črni: Ka8, pešci b7, c6, d5 in e4; skupaj 5 figur.

Beli na potezi in dobi. — Rešitev v 10. številki.

Rešitev problema šte. 11.

1.) Db1—g1	Kd4—e5
2.) b2—b4 itd.	
ali: 1.) Db1—g1	Kd4—c5
2.) Dg1—a1 itd.	

Pripominjam, da je bil tozadevni diagram šte. 11 pogrešno naslikan; manjkalo je namreč beli pešec na polju h4, napisano pa je bilo, da je ta pešec v predmetni poziciji in so cenj. čitatelji to pogreško lahko sami popravili.

Pravilno sta rešila ta problem samo Ermenec Božidar, stud. gymn. in Franc Modrišnjak iz Maribora; Štajerska napreduje in napoveduje Kranjcem šah.

Šahovski pomenki.

Neki veseli »štiriperesni deteljci« ni vseh 11. partija iz medn. šah. turnirja v San Remu, ki sta jo igrala velemejstra Niemcovič in Rubinstein. Najlepša »kar se jih je igralo v San Remu« res ni in tudi nihče ni tega trdil, pač pa je ena izmed najpoučnejših za amaterje in radi tega zanje tudi ena »izmed najlepših« ali umljivojših. Seveda Mentor žal ne more velemejstrski šahovski »štiriperesni deteljci« prinašati težkih študijskih partij, ker je Mentor še dijaški list in njegova šahovska rubrika namenjena šahovskim začetnikom. Danes nja partija Vam bo morda bolj ugajala? Šahovski pozdrav!

NABIRALEC.

Nove znamke.

Prva vrsta. To serijo je izdala Jugoslavija za tisočletnico ustanovitve hrvatskega kraljestva. Najbolj značilna je srednja, ki predstavlja kralja Tomislava in Aleksandra I. Prva predstavlja kralja Tomislava, sedečega na prestolu. Na tretji je pa osnutek cerkve, ki jo bodo sezidali na Duvanjskem polju, ki je bilo dalje središče Tomislavovega kraljestva.

V drugi vrsti so pa znamke, ki jih je izdal Vatikan lansko leto ob priliki obnove papežev države. Na prvi je papeški grb (dva

ključa navzkriž, med njima tiara). Če imate dobre oči, boste po vsej znamki videli polno napisov: »Poste Vaticane«. Na tretji je pa naslikan papež Pij XI., ki je 11. febr. preteklega leta obnovil vatikansko državo (»Vatikansko mesto«). Srednja znamka je za ekspresna pisma. Prva je svetlozelene barve, druga svetlo-modre, tretja oranžne barve.

Poleg teh dveh je bilo izdanih še več drugih znamk iste oblike, samo različne barve.

Kaj zmanjšuje vrednost znamk?

Prav za prav je malo znamk, ki bi bile brez vsake napake. Skoro vsaki nekaj manjka, kar bolj ali manj zmanjšuje njeno vrednost. Cene znamk v katalogih so potemtakem določene za srednjehranjene znamke, cene neoporečnih izvodov so pa znatno višje. Za glavne napake moremo smatrati: znamke brez zobcev (35 %), odkrušene (20 %), obledele (15 odstotkov), zamazane, preluknjane itd. (10 odstotkov). Le 20 % znamk je popolnoma neoporečnih.

Preden torej kako znamko nalepite v album, jo skrbno ogledajte od vseh strani, če je prava barva, če ni kakih luknjic (to delajo večje tvrdke pri svoji korespondenci), če so vsi zobci itd. Važno je tudi, da ni poštni žig premočan ali zamazan.

ZA DOBRO VOLJO

Veselko Pičirad:

Komur je šole dar bila krivica.

Prosto po Prešernu.

Komur je šole dar bila krivica,
kdor prišel je, ko jaz pri njej v zamero,
ak' bi imel bogatih tetk stotero,
ne bo mu dana pridnežev petica!

Kjer hodi, skrb mu brati je raz lica,
oči so mokre, solze kot jezéro
mu lijejo po licu v eno méro,
nobena stvar že zanj vé nima vica.

Okrog drvita strah ga in potreba,
miru ne najde revež, ak' obiše
vse krčme, kar jih strop pokriva neba;
še le ko pojde od te mračne hiše,
tja kjer ne bo se biflati mu treba,
mir našel bo, ko se v vojake vpiše.

Gašper Nevihta:

O, Rezija...

(Po napevu: »Valencia...«)

O Rezija,
zemlja pusta,
zemlja skalna,
kjer se pase
trop koza...

Prof. dr. A. M.

Narisal 1927 šestošolec Fr. Uršič.

UGANKE

Križaljka.
(Sestavljal J. W.)

	7	8	9	10	
1					
		X	X	X	
2	11		12	13	
		X	X		
3	14		15	16	
		X	X	X	
4	17		18	19	
		X	X		
5	20		21	22	
		X	X	X	
6					

Besede značijo vodoravno: 1. mesto v dravski banovini; 2. zemljino; 3. eno izmed držav U. S. A.; 4. tlakomer (tuj.); 5. vrh v Julijskih Alpah; 6. svetovni jezik.

Navpično: 3. goro na Kreti; 5. gozdno odn. pustnijsko rastlino; 7. reko, izlivajočo se v Adrijo; 8. mesto na Japonskem; 9. znan ruski roman; 10. poslopje v starih Atenah; 11. otok v Irskem morju; 12. kralja (franc.); 13. tatarskega poglavarja; 14. števniki (žen., odn. sred. sp.); 15. osebo v Prešernovi epski pesmi; 16. nejevernika; 17. ptico; 18. zemeljsko odprtino; 19. električen atom; 20. grškega boga; 21. visoko planoto v Aziji; 22. vozilo.

Črkovnica.

(Jože P., Celje.)

PSIEAALOGJLNKE
BKZBZSJAAE000

Rešitve do 30. aprila na uredništvo. Nagrada Debevc, Vzori in boji.

Rešitev ugank v 7. številki.

Križaljka. Vodoravno: 1. Tit; 3. skala, 5. stava; 6. opaka; 8. pleča; 10. pilot; 11. Avrel; 12. trn. — Navpično: 1. tlaka, 2. tnalo; 3. sveča; 4. april; 5. srp; 7. Ant; 9. avdit; 10. pelin.

Posetnica. Zrakoplovec.

Spomenik. 1. k, 2. vrt, 3. kralj, 4. zlo, 5. vijak, 6. Govekar, 7. motovilec, 8. Mencinger, 9. Aventin, 10. drama, 11. Vojko, 12. knuta, 13. dogma, 14. krona, 15. losos, 16. Toplice, 17. Kavkazija, 18. ponovitev, 19. martinček, 20. kraljevič, 21. lastavica.

Prav so rekli. V Celju: Perko Ida (deloma), Zalokar Srečko, Pammer Karel (deloma), Grobelnik G., Pilih Vikt., Zaje Adolf

(deloma), Bevc Rih. (Križaljko), Lokošek Vilj., Kresnik Bogom., Pograjc Fr. in Majcen Brani-voj; v Kočevju: Ecker Burgh.; Kump Pet., Bagar Iv., Zose Jož.; Vetrovec Jos., Presl Karl in Sajovic Ivo; v Ljubljani: Sadar Fr. (deloma); v Mariboru: Modrinjak France in Horvat Fran.; v Novem mestu: Kapš Stanko (deloma); v Ptuj: Obrat Martin; v Studencih pri M.: Jug Franjo; v St. Vidu nad Lj.: Aljančič Pet., Kastelic Vinko, Wurzbach Jos. in Moder Janko; v Veržetu: Jan L., Gutovnik Jož., Arnček Fr., Cigan Joško in Pučko H.

Nagrado je dobil Pograjc Franc v Celju.

Vsem uganke. Rešitve naj se pošiljajo na odprti dopisnici ali pa v pismu (znamka 1 Din), ne pa, kar se je zadnje čase parkrat dogodilo, kot tiskovino v pismu. Teja pošta ne priznava in mora uredništvo plačati dvojno poštnino.

Zorislav. Poslane uganke pridejo polagoma na vrsto. Ljubše bi mi bilo, če bi bil napisal vsako na poseben list.

Jože P., Celje. Vremenska uganaka, skrit napis in krog bi morale biti lepo, pa s tušem narisane. Tudi podobnica in mesečniki nista za tisk. Priobčil bom črkovnico in posetnico. Pošlji še kaj!

I. T., Novo mesto. Zlogovna križaljka ima nekatere hibe zaradi katerih je ne morem priobčiti. Križalike ki jih obliubljate, morajo biti prav sestavljene in s tušem narisane.

M. R., Novo mesto. Kadar pošljete rešitve ugank, ne smete napisati na isti papir na drugi strani tudi svojih ugank, o katerih želite, da bi bile priobčene v listu. Svoje uganke napišite vedno na drug in sicer vsako na poseben list. Posetnica je še nekoliko pomanjkljiva; pošlji kaj drugega!

St. K., Novo mesto. Za tiskarno piši vedno le po eni strani lista! Prečitaj tudi, kar sem zgoraj že drugim povedal! Znamenje bom ob priliki priobčil.

V. L., Štore. Ali tako malo uvažuješ uredništvo »Mentorja«, da mu pišeš kar s svinčnikom? Ne prvič ni olikano, drugič pa tudi za tiskarno manj uporabno. Piši zato vedno s črnilom! Če rešitve ugank že ne napišeš na poseben listič, pa jo napiši vsaj toliko od ugank ločeno, da jo urednik lahko odstriže. Poleg tega ima pa tvoja križaljka še nekatere druge hibe in ni za tisk.

Jan L. Trak mi zelo ugaja; le rešitev se mi zdi za naše reševalce nekoliko pretežka.

N. F. B. Kar sem povedal drugim, velja tudi Tebi: piši vsako uganko na poseben list! Steber bom ob priliki priobčil. Križaljka mi ne ugaja. Skušaj sestaviti križaljko brez »vstavi: hel-«, »vstavi: tah-«, »oblika od: učiti-«, »oblika od: bdeti-« itd.

KNJIGARNA NOVA ZALOŽBA

Trgovina s pisarniškimi
potrebščinami

r. z. z o. z.

v Ljubljani, na Kongresnem trgu

priporoča dijakom in njih staršem bogato izbiro vsakršnih šolskih in pisarniških potrebščin, vse knjige za šole, zvezke, pisalno in risalno orodje, barve, papir za risanje in za načrte itd.

Kdor kupi za 100 Din, dobi na izbiro: Podobe iz sanj (Cankar), ali dramo Kasijo (Majcen), ali pesmi Tristia ex Siberia (Mole) kot dar. — Pri Novi Založbi je izšla Literarna veda (dr. Kelemenova).

LJUDSKA POSJOJILNICA

reg. zadruga z neomej. zavezo.

v LJUBLJANI

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka.

Tudi rentni davek plačuje posojilnica sama.

Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo, v lastni palači, zidani še pred vojno iz lastnih sredstev. Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici kot zadrugi z neomejenim jamstvom, za vloge vsi člani s svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad 160 milijonov Din.

Trgovske knjige in šolski zvezki.

Vedno v zalogi:

glavne knjige, ameriški
journali, štrance, sportske
knjige, bloki,
mape i. t. d.

Na debelo! Na drobno!

ANT. JANEŽIČ

LJUBLJANA

Florijanska ul. št. 14

Knjigoveznica, industrija
šolskih zvezkov in
trgovskih knjig.

TISKARNA SLOVENIJA

DRUŽBA Z OMEJ. ZAVEZO

V LJUBLJANI

WOLFOVA ULICA ŠT. 1

IZVRŠUJE VSA V
TISKAR. STROKO
SPADAJOČA DELA
PO ZMERNIH CENAH

ČASOPISI, KNJIGE,
BROŠURE, VABILA,
PLAKATE ITD. ITD.

USTANOVLJENA LETA 1889.

Telefon šte. 16.

Poštni ček. 10.533.

**Stanje vloženega denarja nad 300 milijonov
dinarjev (1 milijarda in 200 milijonov kron).**

**MESTNA
HRANILNICA LJUBLJANSKA
(GRADSKA ŠTEDIONICA)**

**LJUBLJANA
PREŠERNOVA ULICA**

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun,
in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje
zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu
najvišje mogoče obresti.

Jamstvo za vse vloge in obresti,

tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči
zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljub-
ljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega
nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi
cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki

**nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar
tu popolnoma varen.**